

YURT DIŞI LİSANSÜSTÜ ÖĞRENİME YÖNELİK DEVLET BURS PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMALI OLARAK İNCELENMESİ VE POLİTİKA ÖNERİLERİ (BREZİLYA, ESTONYA, KAZAKİSTAN, TÜRKİYE)*

Araştırma Makalesi / Research Article

SubaŐı, K., Tekben, İ. ve Kuzucu, T. (2021). Yurt Dışı Lisansüstü Öğrenime Yönelik Devlet Burs Programlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi ve Politika Önerileri (Brezilya, Estonya, Kazakistan, Türkiye). *Neveehir Hacı BektaŐ Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(3), 1424-1447.
<https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.888830>.

GeliŐ Tarihi: 01.03.2021
Kabul Tarihi: 07.09.2021
E-ISSN: 2149-3871

Milli Eğitim Uzmanı Koray SUBAŐI
Milli Eğitim Bakanlığı
koray.subasi@meb.gov.tr
ORCID No: 0000-0002-7231-3757

Milli Eğitim Uzmanı İbrahim TEK BEN
Milli Eğitim Bakanlığı
ibrahim.tekben@meb.gov.tr
ORCID No: 0000-0003-1090-0582

Milli Eğitim Uzmanı Taner KUZUCU
Milli Eğitim Bakanlığı
taner.kuzucu@meb.gov.tr
ORCID No: 0000-0002-8561-1147

ÖZ

Bu araştırmada; 1416 sayılı Kanun kapsamında Millî Eğitim Bakanlığı'na yürütölen kısa adı YLSY olan burs programı ile farklı ölkelerde yürütölen devlet burs programlarının incelenerek karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırmada doküman analizi yöntemiyle veri toplanmıŐtır. Araştırmanın örneklemini Brezilya – CNPq, Estonya – Kristjan Jaak, Kazakistan – BOLASHAK ve Türkiye – YLSY burs programları oluŐturmakta ve böylelikle Avrupa, Güney Amerika, Ön Asya, Orta Asya'dan bir geliŐmiŐ (Estonya), iki geliŐmekte olan (Brezilya ve Türkiye) ve doğal kaynaklara bağlı olarak gelir seviyesi yüksek ve geliŐmekte olan bir ölkenin (Kazakistan) seçimiyle örnekleme oluŐturulmuŐtur. Araştırmaya konu olan burs programları mecburi hizmet karşılığında olup, programın düzenlendiği ölkenin vatandaşlarına yönelik olarak yürütölmektedir. Araştırmada incelenen burs programları arasında en kapsamlı seçme ve yerleştirme sistemini uygulayan burs programının Kazakistan – BOLASHAK, 2014 – 2018 yılları arasında ilan edilen yıllık kontenjanlar incelendiğinde en fazla Türkiye – YLSY kontenjan ilan edildiği (ort. 1234), maddi destekler yönünden en kapsayıcı burs programlarının Brezilya – CNPq ve Kazakistan – BOLASHAK burs programları olduğu, doktora düzeyinde mecburi hizmet yükümlölüğünün en kısa olduğu programın 3 yıl ile Estonya – Kristjan Jaak, en uzun olduğu programınsa öğrenim süresinin iki katı kadar mecburi hizmet süre şartıyla Türkiye – YLSY burs programı olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında farklı uygulamalardan yola çıkılarak YLSY Burs Programı için politika önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Devlet bursu, YLSY, CNPq, Kristjan Jaak, BOLASHAK

COMPARATIVE ANALYSIS OF GOVERNMENT SCHOLARSHIP PROGRAMS FOR OVERSEAS EDUCATION AT POST GRADUATE EDUCATION LEVEL AND POLICY RECOMMENDATIONS (BRAZIL, ESTONIA, KAZAKHSTAN, TURKEY)

ABSTRACT

In this study, the aim is to compare Turkey's YLSY Scholarship Program with scholarship programs provided by other countries. Qualitative research method was employed in this study and data were collected by content analysis method. The sample of this study comprises of Brazil – CNPq, Estonia – Kristjan Jaak,

* Bu çalışma, ilk yazarın Millî Eğitim Bakanlığı uzmanlık tezinden üretilmiŐtir.

Kazakhstan – BOLASHAK and Turkey – YLSY scholarship programs and this selection creates a wide geographical coverage of Europe, South America, Asia Minor and Central Asia with one developed economy, two developing economies and one economy in transition which depends on fuel exporting. Scholarship programs in this study are granted for the nationals the sending countries, for overseas studies, and in return for mandatory service. Student placement processes, monitoring of education, financial aspects, and post-education processes of scholarship programs were analysed in this study. According to the results of the analysis of scholarship programs in this study; Kazakhstan – BOLASHAK has the most comprehensive selection process, Turkey – YLSY had announced more intakes of students between 2014-2018 than the others (ann. avg. 1234), Brazil –CNPq and Kazakhstan – BOLASHAK are the most financially comprehensive programs, Estonia - Kristjan Jaak has the shortest mandatory service while Turkey – YLSY has the longest. Policy recommendations were made to Turkey – YLSY scholarship program according to the findings of this study.

Keywords: Government scholarship, YLSY, CNPq, Kristjan Jaak, BOLASHAK

GİRİŞ

İlim tahsil etmek için memleketini terk etmek, uzak diyarlara gitmek, tarihin çok eski zamanlarından beri bilinen ve gerçekleştirilen bir eylemdir (Gündüz, 2015). Tarih boyunca önemli okullar, kütüphaneler ve saygın bilim insanları dönemin yükselen medeniyetlerinin büyük şehirlerinde bulunmuş ve özellikle belirli merkezler eğitim ve bilim faaliyetleri merkezi haline gelmiştir. Bu ünlü merkezlerin ve içerisindeki bilim insanlarının sahip oldukları bilgiye talip olan öğrenciler ise bu şehirlere akın etmişlerdir (Çampınar, 2017). Antik dönemde Atina akademisini Latince, mantık, felsefe, cebir, metafizik gibi alanlarda ilim öğrenmek için uzak diyarlardan gelen öğrenciler yer almaktaydı. Medeniyetlerin yükselişi ve çöküşüyle ilişkili olarak Atina, İskenderiye, Bağdat, Pergamum, Endülüs toprakları ve sonrasında Avrupa ülkeleri birer eğitim ve cazibe merkezi olmuşlardır. Bu şehirlere/ülkelere saygın bilim insanlarından ders almak ve dönemin bilimsel gelişmelerine vakıf olmak üzere öğrenciler ve ayrıca öğreticiler gönderilmiştir(Çampınar, 2017). Önceleri belirli bir program ve plan içerisinde yapılmayan geçmiş dönem öğrenci ve öğretici hareketliliği temel olarak bilimin ve siyasi gücün yoğunlaştığı merkezlere yönelik olmuş ve günümüzdeki kurumsallaşan eğitim hareketliliğinin temellerini oluşturmuştur. Bilimin sürekli gelişmesi ve değişmesi neticesinde günümüzde de geçmiştekine benzer gerekçeler ve ihtiyaçlar neticesinde eğitim amaçlı hareketlilikler halen yaşanmaktadır.

Son yıllarda, öğrenci hareketliliği ile birlikte anılan kavramlardan biri de Bourdieu'nun (1986) geliştirmiş olduğu 'kültürel sermaye' kavramıdır. Bu kavram ile anlatılmak istenen, bireyin kültürel becerilerinde gözlemlenen birikim ve bireylerin kültürel açıdan sahip oldukları donanımdır. Fakat Bourdieu (1986) açısından kültür, oldukça kapsayıcı bir terimdir. Ona göre, beceriler, zevkler, duruş, giyim, entelektüel, müzik zevki, kişinin temsil ettiği kimlik, kişinin aksanı gibi detaylar da kültürel sermaye içerisinde değerlendirilir. Terimin kendisi oldukça kapsayıcı olduğundan dolayı, Bourdieu terimi üç farklı formda tanımlamaya yönelmiştir. Bunlarsomutlaşmış kültürel sermaye, nesnelleşmiş kültürel sermaye ve kurumsallaşmış kültürel sermayedir. Kurumsallaşmış kültürel sermaye, kişinin kültürel yetkinliği, belirli bir alanda yetkinlik derecesi, unvanları, birden çok yabancı dil konuşabilmesi gibi yani özellikle iyi bir eğitimle kazanılabilecek yetilerini kapsamaktadır (Throsby, 1999; Kraaykamp ve Van Eijck, 2010). Dolayısıyla, öğrenci hareketliliği yabancı dil kazanımı ve belirli bir alanda uzmanlaşma sağladığı ölçüde, özellikle kurumsallaşmış kültürel sermaye gelişimini de sağlamaktadır.

Öğrenci hareketliliğinin kültürel aktarımın yanında yarattığı sonuçlardan bir diğeri ise küresel düzeyde oluşan uluslararası eğitim piyasasıdır. Holloway, O'Hara ve Pimlott-Wilson (2012) küresel düzeyde oluşan uluslararası eğitim piyasasına İngiltere örneğini vurgulayarak 2006 yılında İngiltere'de bulunan yükseköğretim öğrencilerinin oluşturduğu piyasa hareketliliğinin 5 milyar sterlin değerine ulaştığını belirtirler. Bu kapsamda öğrencilerin hem gittikleri ülkede hem de kendi ülkelerinde kültürel sermaye değişiminde bulunup kazanımlar sağlamaları ve oluşan eğitim marketi içerisinde büyük bir pazar hareketliliği sağlamaları olmak üzere iki kazanım söz konusudur.

Öğrenci hareketliliğinin oluşturduğu piyasa hareketliliği ve bu durumun ülke ekonomilerine katkısı somut rakamlar ile gözlemlenebilmektedir ancak kültürel sermaye değişimi ve öğrenci hareketliliği arasındaki ilişki ile bu ilişkinin karşılaştırmalı eğitim literatüründeki yeri, üzerinde durulması gereken başlıklardır. Kültürel sermaye ve lisansüstü öğrenci mobilitesi arasındaki ilişkiyi anlamak için Findlay, King, Smith, Geddes ve Skeldon (2012) tarafından yapılan çalışma yol gösterici olabilir. Çalışmada ana fikir üniversiteler kurumsal düzeyde değerlendirildiğinde, bu kurumlar arasında küresel çapta dikey ve yatay farklılıklardan söz etmek mümkündür. Dikey farklılıklar, üniversitelerin maddi gerçekliklerine dikkat çeker. Örneğin, üniversitenin dünya sıralaması, üniversitenin tarihçesi, çalışılan konu çeşitliliği, üniversitenin finansal geliri dikey farklılıkları oluşturmaktadır ve bu farklılıklar bir kurum olarak üniversitenin dünya genelindeki güç alanını belirler. Dikey farklılaşmada üst sırada olan kurumların, dünya genelinde etki gücünün daha yüksek olduğu söylenebilir. Yatay farklılaşma ise daha çok akademik kültüre işaret eder. Burada uzmanlaşma alanlarındaki farklılıklar, özel veya kamu sektörüne dâhil olup olmamaları, eğitim dili gibi faktörler yatay çeşitlenmeyi artırır. Yatay farklılaşma, dikey farklılaşmadan farklı olarak kurumlar arasında doğrudan hiyerarşik bir sıralamaya neden olmasa da dolaylı olarak zaman içerisinde belli bir akademik kültürün yatay farklılaşma içerisinde öne çıkıp belli bir ülkenin kültürünün akademik camiada baskın olmasına sebebiyet verir. Buna örnek olarak, günümüzde bilim dilini İngilizce'nin domine etmesi düşünülebilir (Findlay vd., 2012).

Öğrenci hareketliliği, kültürel sermaye artışı, yatay ve dikey farklılaşmayı birlikte düşündüğümüzde karşımıza iki kritik sonuç çıkar. Birinci sonucu öğrenci hareketliliği mekânsal kırılmalar yaratarak dikey ve yatay farklılaşma içerisinde ulusal ölçekte kalan öğrencilerden çok daha etkin bir biçimde hareket edebilirler. Bu nedenle, uluslararası öğrenci hareketliliklerinin faydaları akademik kazanımların ve dikey farklılaşma içerisinde başka bir pozisyon kazanmaktan ziyade uluslararası deneyimler, yatay farklılaşma içerisinde başka bir kültürü deneyimlemek, kozmopolit kimlikler gibi özellikler kazandırmasıdır (Beck, 2004). Diğer bir ifadeyle, öğrenci hareketliliğinin asli ve görünen kazanımı dikey farklılaşma içerisinde öğrencilerin daha iyi dikey derecelere sahip kurumlarda eğitim almasını sağlayıp, ülkelerin nitelikli (kalifiye) insan kaynaklarının iyileştirmelerini amaçlamak olsa dayatay farklılaşma içerisinde kazandıkları yeni karakteristikler ile öğrenciler ülkelerin kültürel sermayelerine katkıda bulunurlar.

1.1 Yükseköğretimde Uluslararasılaşma

Bugün yükseköğretim alanında süregelen çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Bu tartışma konularından biri de yükseköğretimin uluslararasılaşmasıdır (Eriçok, 2020). Zha Qiang (2003) yükseköğretimde uluslararasılaşmanın küreselleşen toplum, ekonomi ve iş gücü piyasasının değişen ihtiyaçlarına ayak uydurmak üzere gerçekleştiğini ve bu doğrultuda öğrencilerin akademik ve mesleki gelişimini bu değişime uyum sağlayacak şekilde hazırlama görevinin yükseköğretim kurumlarına düştüğünü ifade etmiştir. Araştırma alanındaki uzmanlaşma seviyesi ile araştırma ve geliştirme alanlarında büyük öneme sahip olan yatırımların ne boyutta artacağını ortak çalışma ve yoğun uluslararası iş birliği düzeyinin belirleyeceğini değerlendirmiştir. Uluslararasılaşmanın, küreselleşme ve dolayısıyla iktisadi kalkınmayla da doğrudan ilişkili olduğu düşünüldüğünde OECD'nin 1999 yılında yayınladığı Yükseköğretimde Uluslararasılaşma ve Kalite adlı raporda uluslararasılaşmaya yönelik stratejiler program stratejileri ve örgütsel stratejiler olarak iki ana başlıkta incelenmiştir. Bu rapora göre program stratejileri kapsamında akademik programlar, araştırma ve akademik iş birliği, dış ilişkiler ve hizmetler ile müfredat dışı aktiviteler yer almaktadır. Örgütsel stratejilerse yönetim, operasyonlar, destek hizmetleri ve insan kaynağı geliştirme olarak sıralanmıştır. Raporda anılan stratejilerden en önemlileri, insan kaynağını geliştirmeye yönelik olan ve öznesi insan olan stratejiler olarak belirlenmiştir. Bunlar, öğrenci değişim programları, yurt dışında eğitim/çalışma, uluslararası öğrenciler, ortak ve çift lisans programları, fakülte/personel hareketlilik programları, öğretim görevlileri ve akademisyen ziyaretleri, araştırmacı ve lisansüstü öğrenci değişim programları gibi programlar

çağımızın gerektirdiği insan kaynağı niteliğinin kazandırılmasına yönelik yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma bağlamında benimsediği önemli stratejiler arasında yer almaktadır (Knight, de Wit (1999) ve Varghese'ye (2008) göre ise uluslararası yükseköğretim, yükseköğretimde küreselleşmenin önemli bir ayağı haline gelmiştir. Yükseköğretimin uluslararasılaşmasında yükseköğretim hizmetinin kendisi ile bağlı ders materyalleri ve programlar, akademik kadro ve ülke dışında öğrenim gören öğrenciler etkilidir. Ayrıca Altbach ve David (2014) kitlesel açık çevrim içi kursu hizmetinin sunulması, uluslararası kampüsler ve eğitim merkezleri kurularak kaliteli eğitimin öğrencinin ayağına gelmesine rağmen, öğrenim amacıyla yurt dışına çıkan öğrencilerin halen uluslararasılaşmanın tek başına en önemli unsuru olmayı sürdürdüğünü değerlendirmiştir.

Şüphesiz yurt dışında lisansüstü öğrenim görmek maddi olarak zor ve herkesin üstesinden gelebileceği özellikte değildir. Öğrenci hareketliliği kişisel teşebbüslerle sağlanabilse de maddi yeterlilik ve sürdürülebilirlik açısından devlet desteği ile uluslararası kurum ve kuruluşların sağladığı hareketlilik imkânları toplumun her kesiminden öğrencileri kapsayıcı olması açısından daha büyük imkânlar tanımaktadır. Günümüzde hareketlilik programlarının en bilinen örnekleri olarak Avrupa Birliği tarafından yürütülen Erasmus programı, Alman Hükümetinin yürüttüğü DAAD programı veya ABD tarafından sağlanan Fullbright bursları sayılabilir. Bu programların yanı sıra hükümet bursları ile devletler kendi vatandaşlarına veya uluslararası öğrencilere burs sağlayarak öğrenci hareketliliğinin bir başka ayağını oluşturur. Bu doğrultuda Brezilya, Çin, Endonezya, Estonya, Güney Kore, Kazakistan, Meksika ve Katar'ın ve yürüttüğü burs programları örnek verilebilir (British Council ve DAAD, 2014).

1.2. Brezilya - CNPq Burs Programı

Bilim, Teknoloji ve Yenilik Bakanlığı'na bağlı bir kurum olan Ulusal Bilimsel ve Teknolojik Gelişim Konseyi (CNPq, 2019a), bilimsel ve teknolojik araştırmaları ve Brezilyalı araştırmacıları teşvik etmek misyonuyla 1951 yılında kurularak bilim, teknoloji ve inovasyon politikalarının oluşturulmasında ve yürütülmesinde büyük rol oynamaya başlamıştır. Faaliyetleri, ulusal kalkınmaya ve Brezilyalı araştırma kurumlarının ve araştırmacıların uluslararası bilim topluluğu tarafından tanınmasına katkıda bulunmaktadır. CNPq; Bilim, Teknoloji ve İnovasyonu teşvik etme ve bilim, sürdürülebilir kalkınma ve ulusal egemenliğin sınırlarının gelişmesine katkıda bulunan politikalarının oluşumunda rol alma misyonu ve Brezilya ulusunun gelişiminin merkezi unsurları olarak Bilim, Teknoloji ve İnovasyonun tanıtımında önde gelen bir mükemmellik merkezi olma vizyonunu belirlemiştir. Bu kapsamda da Brezilyalı öğrencilerin yurt içi ve yurt dışında burs sağlayan programı yürütmektedir (CNPq, 2019a). CNPq Bursları kapsamında yurt dışı öğrenimine yönelik sağlanan burs kategorileri şunlardır (CNPq, 2019b): Lisans Değişim Yılı Bursu, Doktora Değişim Yılı Bursu, Yurt Dışında Profesyonel Yüksek Lisans Bursu, Yurt Dışında Doktora Bursu, Yurt Dışında Post-Doktora ve Yurt Dışında Kıdemli Stajyerlik.

1.3. Estonya - Kristjan Jaak Burs Programı

Kristjan Jaak Bursları, Estonya Eğitim ve Araştırma Bakanlığı ile birlikte başlatılan bir hükümet programıdır. Programın temel amacı, Estonya yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşmasını ve mezunlarının istihdam edilebilirliğini güçlendirmektir (Archimedes, 2019a). Burs programı, Eğitim Programları Merkezi ve Yükseköğretimi Geliştirme Merkezlerinin 2015 yılında birleştirilmesiyle kurulan Eğitim Ajansı tarafından yürütülmektedir (Archimedes, 2016). Eğitim Ajansı eğitim ve araştırma alanlarındaki farklı uluslararası ve ulusal program ve projeleri koordine etmek ve uygulamak amacıyla Estonya hükümeti tarafından 1997'de kurulan bağımsız bir kuruluş olan Archimedes Vakfı'na bağlı olarak faaliyet göstermektedir (Archimedes, 2019b).

1.4. Kazakistan–BOLASHAK Burs Programı

Kazakça kelime anlamı “Gelecek” olan BOLASHAK Burs Programı, 5 Kasım 1993 yılında Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev'in talimatıyla yürürlüğe girmiştir. Bağımsızlığını yeni kazanmış olan Kazakistan'ın yetişmiş insan kaynağı ihtiyacından doğan bu

programda gerek ülkenin uluslararası arenada temsil edilmesi gerekse yeni reformlara katkılar sağlanması amaçlanmıştır (JSC, 2019a). Burs programı daha önce doğrudan devlet eliyle finanse edilmiş ve yürütülmüş olup, 2004 yılından itibaren Kazakistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren Center for International Programs (Uluslararası Programlar Merkezi) tarafından yürütülmeye devam etmiştir (JSC, 2019a). Yıllar içinde ülkenin hedefleri doğrultusunda ivme kazanan burs programı, yine ülkenin stratejik planlarında da yer bulmuştur. Bu kapsamda 1997 yılında devlet başkanının açıkladığı 2030 Kazakistan Kalkınma Stratejisi ile ülkenin gelişiminde bir yaşanan dönüm noktası, program için de bir dönüm noktası olmuştur (JSC, 2019b). 2005 yılında Nazarbayev, yılda 3000 öğrenci gönderilmesi kararını açıklamış, bu kararla birlikte programın ivme kazanması, 1994-2004 yılları arasında 780 olan öğrenci sayısının artırılarak ülkenin kalkınma hedefleri doğrultusunda insan kaynağı ihtiyacının daha hızlı karşılanması amaçlanmıştır. Kurulmasından bu yana 11.126 öğrencinin faydalandığı BOLASHAK Burs Programı, programın istikrarlı ve başarılı bir şekilde yürütülmeye devam etmesi dolayısıyla 2014 yılında Miami'de düzenlenen 8. Going Global Conference'ta en iyi 11 burs programı arasında gösterilmiştir (JSC, 2019a).

1.5. Türkiye – YLSY Burs Programı

1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun kapsamında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen yurt dışı lisansüstü öğrenim programı YLSY (Yurt Dışına Lisansüstü Öğrenim Görmek Üzere Gönderilecek Öğrencileri Seçme ve Yerleştirme) olarak adlandırılmaktadır. Programın amacı yükseköğretim kurumlarının öğretim elemanı ile kamu kurum ve kuruluşlarının yetişmiş insan kaynağı ihtiyacının karşılanmasıdır. YLSY programı ile yurt dışına gönderilen öğrencilerin seçme, yerleştirme, öğrenime başlama, öğrenimlerinin izlenmesi, burs ve okul ödemeleri, sağlık harcamaları, ulaşım giderleri, sınav ücretleri, kırtasiye yardımı, öğrenim sonrası ilgili kuruma yerleştirilmesi ve takibinin yapılması vb. tüm iş ve işlemleri Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmektedir (MEB, 2016a). 1929 yılından itibaren her yıl 1416 sayılı Kanun'a bağlı olarak yurt dışına çok sayıda öğrenci gönderilmiştir. Ancak 2006 yılında hayata geçirilen "5 yılda 5000 öğrenci" projesi ile program ivme kazanmış ve bu yıldan itibaren her yıl 1000 öğrencinin yurt dışına gönderilmesi hedeflenmiştir (MEB, 2016). YLSY bursu kapsamında yurt dışında öğrenim gören öğrencilerin çoğu Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de öğrenim görürken, özellikle son yıllarda ülke/bölge çalışmaları alanında yetiştirilmek üzere yurt dışına gönderilen öğrencilerle birlikte öğrenim görülen ülke sayısı 50'nin üzerine çıkmıştır (MEB, 2019a).

1.6. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Türkiye'de uygulanmakta olan YLSY burs programı ile benzerlerini karşılaştırmalı olarak incelenmek, söz konusu göstergeler öğrenci seçme ve yerleştirme, öğrenim sonrası, öğrenim sonrası süreç ve alt başlıklarına ilişkin verilerin analiz edilerek yeni ve uygulanabilir politika önerileri sunmaktır. Son olarak literatürde yurt dışı lisansüstü programlarının ya çok az ya da hiç çalışılmadığı veya dolaylı olarak çalışıldığı tespit edilmiştir. Bundan dolayı bu çalışmanın yurt dışı burs programlarına ilişkin araştırmalara olumlu katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu araştırma nitel araştırma desenine uygun olarak doküman incelemesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalar Yıldırım ve Şimşek'e göre (2016) gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik tanımlayıcı bir sürecin takip edildiği araştırmalardır. Doküman analizi ise araştırmanın konusu ile ilgili resmi ya da özel kayıtların toplanması, sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesinde yararlanılan bir veri toplama tekniğidir (Ekiz, 2009). Doküman analiziyle elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi yapılırken, birbirine benzeyen veriler, belirli kavramlar ve temalar bir araya getirilmekte ve okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenerek yorumlanmaktadır. Doküman incelenmesi ile ilgili burs

programlarının resmi internet sayfaları, yayımlanan başvuru kılavuzları, ilgili mevzuatlar, karşılaştırılan ülkeler tarafından yayımlanan raporlar ve istatistikler üzerinden yapılmıştır. Araştırmaya bahse konu ülkeler nüfus, coğrafi konum ve gelişmişlik düzeyleri esas alınarak tespit edilmiştir.

3.BULGULAR VE YORUM

Burs programları, öğrenci seçme ve yerleştirme uygulamaları, öğrencilerin öğrenimlerinin izlenmesi, finansman ve öğrenim sonrası süreçler yönünden incelenecektir.

3.1.Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Süreç ve Uygulamalarının Karşılaştırılması

Bu alt başlıkta burs programları başvuru şartları, başvuruda istenilen belgeler, öğrenci seçme ve yerleştirme süreçleri konularında karşılaştırılacaktır.

3.1.1. Başvuru Şartlarının Karşılaştırılması

Brezilya – CNPq, Estonya - Kristjan Jaak, Kazakistan - BOLASHAK ve Türkiye – YLSY Burs programlarının başvuru şartlarını karşılaştırmaya olanak sağlamak adına yüksek lisans ve doktora aşamaları için aşağıdaki tabloda sıralanmaktadır.

Tablo 1: Başvuru Şartları Karşılaştırma Tablosu

Burs Programı	CNPq	Kristjan Jaak	BOLASHAK	YLSY
Mezun olunan en düşük aşama	Lise	Lisans	Lisans	Lisans
Yaş üst sınırı	Yok	Yok	Yok	30
Yabancı dil yeterliliği şartı	Dolaylı*	Dolaylı*	IELTS 5.0, 5.5 veya 6.5**	Yok
Mezuniyet ortalaması alt sınırı	Yok	Yok	3.3/4.0	2.5/4.0 65/100
Akademik yeterlilik sınavı şartı	Yok	Yok	Yok	ALES 70
Vatandaşlık şartı	Vatandaşlık veya süresiz oturum sahibi olmak	Vatandaşlık veya süresiz oturum sahibi olmak	Var	Var
Mükerrer burs izin durumu	İzin verilmez	Şartlı olarak izin verilir	Sınırlama yok	İzin verilmez
Sektör odaklı başvurularda çalışma süresi şartı	Bu kategori yok	Bu kategori yok	2 yıl	Bu kategori yok
Yurt dışında bir üniversiteden kabul almış olma şartı	Var	Var	Var	Yok

* Yurt dışında bir üniversiteden alınacak kabullerde şartlar arasında dil şartı olduğundan dolaylı şart olarak ifade edilmiştir.

** Başvuru kategorisine göre değişmektedir.

Mezun olunan en düşük öğrenim aşaması incelendiğinde Brezilya – CNPq burs programı lise mezunlarına da lisans düzeyinde yurt dışı öğrenim izin vermektedir. Ancak geriye kalan diğer burs programlarının tamamı en düşük lisans mezuniyeti isteyerek öğrencilerini doğrudan lisansüstü öğrenime göndermektedirler.

Kazakistan - BOLASHAK ve Türkiye – YLSY burs programlarında mezuniyet not ortalaması şartı görülmekteyken Brezilya – CNPq ve Estonya - Kristjan Jaak burs programlarında böyle bir şart yoktur.

Başvuru şartları arasında görülen yaş sınırı şartının yalnızca YLSY programında kullanıldığı görülmektedir. Diğer burs programlarının neden böyle bir sınır getirmediği veya yaş sınırı şartının getirilmesinde farklı amaçlar gözetilmiş olduğu konusunda kesin yargılara varmanın güç olacağı değerlendirilmektedir. Akademik performans ile yaş arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan araştırmalardan olan Influence of Age, Financial Status, and Gender on Academic Performance Among Undergraduates (Lisans Öğrencilerinin Yaş, Mali Durum ve Cinsiyet Özelliklerinin Akademik Performans Üzerine Etkisi) adlı çalışmada Ebebuwa-Okoh, (2010) cinsiyet, yaş ve ekonomik durumun akademik performansın önemli bir göstergesi olmadığını, akademik performansta yaş, cinsiyet ve finansal duruma göre anlamlı fark olmadığını göstermiştir. Cole (1979), altı farklı alanda çalışan doktora öğrencileri ile yürüttüğü araştırmada, yaş ilerledikçe akademik üretkenlik ile yaratıcılığın azalmadığını tespit etmiş, 50 yaş sonrası kısmen azalma görülse de bunun akademik teşvik sistemiyle ilgili olabileceğini değerlendirmiştir. Graham (1991) de MBA öğrencileri arasında yaptığı araştırmada öğrenci başarısı ile yaş arasında kayda değer bir ilişki tespit edememiştir. Ancak Peiperl ve Trevelyan (1997), genç öğrencilerin yüksek lisans sürecinde daha iyi performans gösterdiklerini ve yaş şartının belirleyici bir kriter olduğunu söylemiştir. Ahmadi, Raiszadeh, Farhad ve Helms (1997) ise genç öğrencilerin güncel akademik ortama yeni mezun olmuş olmaları sebebiyle daha aşına olduklarını ve bu sayede doğabilecek zorluklarla daha kolay başa çıkabileceklerini ifade etmiştir.

Brezilya – CNPq, Estonya - Kristjan Jaak ve Kazakistan – BOLASHAK burs programlarına başvurularda yabancı dil şartı gözetildiği tespit edilmiştir. Brezilya – CNPq ve Estonya– Kristjan Jaak,

Kazakistan – BOLASHAK burs programlarında yabancı dil seviyesi doğrudan bir değerlendirme kriteri olmayıp yurt dışından bir üniversite kabulü sağlama şartı nedeniyle dolaylı bir şart olarak değerlendirilmektedir. Kazakistan – BOLASHAK burs programı kapsamında ise farklı burs kategorilerine göre değişmekle birlikte en düşük yabancı dil şartı 5.0 IELTS olarak tespit edilmiştir. YLSY programında başvuru şartları arasında yabancı dil şartı bulunmamaktadır (JSC, 2019b; MEB, 2019b).

Kazakistan – BOLASHAK burs programı kapsamında farklı sektörler için sağlanan yüksek lisans burslarında, öğrenci seçiminde ilgili sektörde en az 2 yıl çalışmış olma şartı aranmaktadır. Diğer burs programlarında böyle bir şarttan bahsedilmemektedir. Bu şartın, gerek sektörde hâlihazırda görev yapan adayların saha tecrübesini yurt dışı eğitimle bir üst seviyeye taşımalarını sağlamaya yönelik getirilmiş olduğu gerekse yurda dönüşte göreve başladıklarında uyum sürecine gerek duymaksızın doğrudan katkı vermelerinin sağlanmasına yönelik getirilmiş olduğu değerlendirilmektedir. Dreher ve Ryan (2000) iş tecrübesi olan öğrencilerin sahada bulunmuş olmaları sebebiyle öğrenim sürecinde araştırma yapılacak konuların belirlenmesinde ve saha çalışmalarında hazır bulunmuşluğunun daha yüksek olabileceğini belirtmiştir. Adams ve Hancock'un (2000) araştırmasında, MBA başvurusu öncesi iş tecrübesi sahibi olan öğrencilerin başvurularında kullandıkları mezuniyet not ortalaması ve GMAT puanlarına oranla iş tecrübelerinin yüksek lisans sürecinde ve sonucundaki başarı düzeyleriyle daha güçlü bir korelasyona sahip olduğu ve başarı düzeyini öngörmeye daha etkili olduğu belirlenmiştir.

Brezilya– CNPq, Estonya- Kristjan Jaak ve Kazakistan- BOLASHAK burs programlarında başvuru yapılacak öğrenim seviyesine göre yurt dışında bir üniversiteden kabul almış olma şartı getirildiği tespit edilmiştir. Bu şart dolaylı olarak ülkelerin getirdikleri alan, üniversite sıralaması vb. kıstaslar doğrultusunda sürecin en başından değerlendirilmekte ve bunun yanında adayın yurt dışından kabul alarak bir anlamda akredite edilmiş olması da öğrenci seçme sürecinde gerçekleşen dolaylı bir değerlendirme aşaması olarak değerlendirilmektedir. YLSY programında kabul alma şartı bulunmamaktadır. Kabul alma süreçleri bireysel olduğundan bununla ilgili kurumsal bir destek sistemi de bulunmamaktadır.

Brezilya – CNPq ve Türkiye – YLSY burs programlarında ulusal nitelikte ve devlet bütçesinden sağlanan bursların muadili programlardan da burs alınmasına izin verilmemekten, Estonya - Kristjan Jaak burs programında buna sınırlı olarak imkân tanınmaktadır.

3.1.2. Başvuruda İstenen Belgelerin Karşılaştırılması

Brezilya – CNPq, Estonya - Kristjan Jaak, Kazakistan - BOLASHAK ve Türkiye – YLSY Burs Programlarına başvurularında istenilen belgeler karşılaştırmaya olanak sağlamak adına yüksek lisans ve doktora aşamaları için aşağıdaki tabloda sıralanmaktadır.

Tablo 2: Başvuruda İstenen Belgeleri Karşılaştırma Tablosu

Burs Programı / Belge Türü	CNPq	Kristjan Jaak	BOLASHAK	YLSY
Yurt Dışında Bir Üniversiteden Alınan Kabul Belgesi	Var	Var	Var*	Yok
Niyet Mektubu	Var	Var	Var	Yok
Referans Mektubu	Var	Var	Var	Yok
Araştırma / Tez Önerisi	Var	Dolaylı**	Dolaylı**	Yok
Amirden Alınan İzin Belgesi	Yok	Yok	Var	Yok
***				
Yabancı Dil Belgesi	Var	Var	Var****	Yok
Ülkeye Dönüşte Görev Garantisini Gösterir Yazı	Yok	Var	Var	Yok

* Yüksek lisans başvuruları hariç

**Yurt dışında bir üniversiteden alınacak kabullerde şartlar arasında araştırma / tez önerisi olduğundan dolaylı şart olarak ifade edilmiştir.

*** Öğrenim sonrası görevlendirmeye esas olan, ihtiyaç bildiren izin ve taahhüt yazısıdır.

**** Yüksek lisans başvuru kategorisi için yabancı dil belgesi şartı olmayıp varsa yabancı dil ve Kazakça dil yeterliliği gösterir belge ibraz edilmelidir aksi halde seçme aşamalarında yabancı dil ve Kazakça yeterliliği için de sınav yapılmaktadır.

Brezilya – CNPq, Estonya - Kristjan Jaak ve Kazakistan - BOLASHAK burs programlarına başvurularda, yurt dışında bir üniversiteden kabul belgesi almış olma şartı bulunmaktadır. Ancak Türkiye– YLSY başvuru esnasında istenilen belgelerde böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır.

YLSY Programı haricinde araştırmaya konu olan diğer programlarda başvuru belgeleri arasında niyet ve referans mektubu yer almaktadır. Yurt dışında yapılacak çalışmalara esas olarak değerlendirmeye dâhil edilen ve adayın akademik yeterlikleri hakkında da fikir verebilen niyet ve referans mektubu yurt dışı üniversite başvurularında da talep edildiği için burs programlarının başvuru süreçlerinin üniversite başvurularıyla eşgüdümü ile ilerlediğini göstermektedir. Referans mektupları adayların önceki akademik süreçlerinde ders aldıkları öğretim görevlilerinden temin edildiğinden, gelecekteki akademik çalışmalarına ışık tutabilmektedir.

Brezilya – CNPq burs programında ağırlıklı mesleki gelişim, staj ile yüksek lisans, doktora ve post-doktora için burs sağlandığından araştırma odaklı verilecek burslar için araştırma veya tez önerisi şartı getirildiği görülmektedir. Araştırma veya tez önerileri, program yürütücüleri tarafından öngörülen öncelikli araştırma alanlarının belirlenip belirlenmediğini sınavacak bir kriter olduğundan burs sürecinin başında en uygun aday ve konuların seçilmesine imkan tanıyabilir. Estonya - Kristjan Jaak ve Kazakistan- BOLASHAK burs programlarında ise yurt dışında bir üniversiteden kabul alırken bu şart yerine getirildiğinden bu belgenin dolaylı olarak talep edildiği değerlendirilmektedir. Fakat YLSY burs programında böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır.

Kazakistan – BOLASHAK burs programında, yurt dışına gönderilecek öğrencilerin bir kısmı sektörel bazda ve iş tecrübesi gözetilerek seçildiğinden ilgili alanlarda personel ihtiyacı olan kurumlar ve bu kurumların amirleri bursa başvuracak personel için izin belgesi vermektedir. Bunun yanında yine Kazakistan – BOLASHAK ve Estonya - Kristjan Jaak burs programlarında Ülkeye Dönüşte Görev Garantisini Gösterir yazı talep edilerek, zorunlu hizmetin geçeceği kurum belirlenmiş olmaktadır. YLSY programında ise bahsi geçen belgelerin talep edilmesi yerine bu kapsamda öğrenime gönderilen öğrenciler doğrudan bir kamu kurumu ile ilişkilendirilip gönderildiğinden önceden bir yerleştirme sürecinin temin edilmiş olduğu değerlendirilmektedir.

Brezilya – CNPq, Estonya Kristjan Jaak ve Kazakistan – BOLASHAK burs programlarına başvurularda yurt dışında bir üniversiteden kabul almış olma şartı dolayısıyla yabancı dil seviyesini gösterir belgelerin talep edildiği tespit edilmiştir. YLSY’de bu şart bulunmamakta ve böyle bir belge talep edilmemektedir. Ayrıca YLSY burs programında bursu kazanan öğrencilere dil öğrenimi desteği ayrıca sunulmaktadır.

3.1.3. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Süreçlerinin Karşılaştırılması

Brezilya – CNPq, Estonya - Kristjan Jaak, Kazakistan - BOLASHAK ve Türkiye – YLSY Burs Programlarına ait öğrenci seçme ve yerleştirme süreçlerine ilişkin bulgular, uygulamalar ve kriterler karşılaştırılarak aşağıdaki tablo da sunulmaktadır.

Tablo 3: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Süreçlerini Karşılaştırma Tablosu

Burs Programı / Seçme Kriteri	CNPq	Kristjan Jaak	BOLASHAK	YLSY
Çevrimiçi Sistem Üzerinden Başvuru	Var	Var	Var	Var
Ön Değerlendirme Kurulu	Var	Var	Var	Yok
Başvuru Belgelerinin Puanlanması	Yok	Var	Var	Yok
Mezuniyet Ortalaması Alt Sınırı	Yok	Yok	3.3/4.0	2.5/4.0 65/100
Akademik Yeterlilik Sınavı	Yok	Yok	Yok	Var**
Sözlü Mülakat	Yok	Var	Var	Var
Yabancı Dil Yeterlilik Sınavı	Yok	Yok	Var*	Yok
Psikometrik Test	Yok	Yok	Var	Yok
Millî Değerleri Ölçmeye Yönelik Sınav	Yok	Yok	Var	Yok
Öğrenci Seçme Aşamaları	2	2	6	2
Alım Takvimi	Esnek	Yılda Bir	Yılda Bir ancak esnek ilan	Yılda Bir
Nihai Karar Mercii	Bakanlık	Bakanlık	Cumhurbaşkanlığı	Bakanlık

* Sınav sonuç belgesi ibraz edemeyen öğrenciler için yabancı dil ve Kazakça dil yeterliliği sınavları düzenlenmektedir.

** ALES (Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı) ile değerlendirme yapılmaktadır.

Araştırmaya konu edilen tüm burs programlarında çevrimiçi sistem üzerinden başvuru imkânı bulunmaktadır. Bilgi çağında verilerin aktarımının daha kolay, hızlı ve güvenilir hale gelmiş olması ve istatistiksel olarak da veri elde edilmesine imkân tanınması sebebiyle çevrimiçi sistemlerin yani otomasyon bilgi sistemlerinin önemi konusunda araştırmaya konu olan tüm burs programlarında farkındalık olduğu gözlemlenmektedir.

Brezilya – CNPq, Estonya - Kristjan Jaak ve Kazakistan– BOLASHAK burs programlarında ön değerlendirme kurullarının akademisyenler veya alan uzmanlarından olduğu görülmüştür. İlgili kurullar adayların başvurularını değerlendirerek bir sonraki aşamaya yani sözlü mülakat aşamasına geçmelerini sağlamaktadır. Ön değerlendirme kurulunda burs programının belirlediği öncelikli alanlar doğrultusunda adaylar genel bir değerlendirmeye tabi tutulurken, Estonya– Kristjan Jaak ve Kazakistan– BOLASHAK burs programlarında başvuru belgeleri özelinde puanlamalar yapıldığı tespit edilmiştir. YLSY programında ise ön değerlendirme kurulu bulunmayıp ilan edilen alanlar için alınan başvurular otomasyon sistemi üzerinde başvuru kriterlerine göre (ALES puan üstünlüğüne göre) sıralanarak adayların bir sonraki aşamaya geçmeleri sağlanmaktadır.

Mezuniyet notu alt sınırı şartı CNPq ve Kristjaan Jaak için değerlendirme kriteri olmayıp BOLASHAK ve YLSY için bir başvuru kriterleri olarak belirlenmiştir. Mezuniyet not ortalaması şartı, adayların geçmiş akademik performanslarının bir göstergesi olduğundan başvuru şartı olarak getirilmiş olması gerek objektif değerlendirme kıstası olmasından gerekse gelecek çalışmaları için bir gösterge olduğundan yerinde bir kıstas olarak değerlendirilmektedir. YLSY’yi başvuru şartları açısından diğerlerinden ayıran bir şart da akademik yeterlilik sınavı şartıdır. Bu değerlendirme, ALES (Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı) sonuçlarıyla yapılmaktadır. Ahmadi vd.,(1997) Association to Advance Collegiate Schools of Business adlı araştırmalarında lisans mezuniyeti not ortalaması ve diğer faktörlerin akademik başarıyı öngörmeye etkisini incelemiş ve mezuniyet not ortalaması ile GMAT (Lisansüstü Öğrenime Giriş Testi) sonuçlarının anlamlı değişkenler olduğunu ortaya koymuşlardır. Carver ve King (1994), 467 katılımcıyla yürütülen araştırmalarında, akademik başarıyı tahmin edebilmek için en iyi kriterler arasında GMAT, mezuniyet not ortalaması ve iş tecrübesini göstermiştir. Ayrıca Ankara Üniversitesi’nde yürütülen 274 öğretim elemanının lisansüstü öğretime öğrenci seçiminde kullanılan ölçütlere ilişkin görüşlerinin değerlendirildiği çalışmada da (Karakul ve Karakütük, 2014) adayla ilgili daha ayrıntılı bir fikir oluşturduğu için akademik mezuniyet ortalamalarının daha yordayıcı olduğu ve homojenliği sağladığı ifade ettiği tespit edilmiştir. Buna ek olarak not ortalaması şartının lisansüstü eğitime öğrenci seçiminde kullanılırken farklı okullar için farklı ağırlıklar belirlenmesinin daha etkin öğrenci seçimine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Estonya - Kristjan Jaak, Kazakistan – BOLASHAK ve Türkiye – YLSY burs programlarında sözlü mülakat uygulaması görülürken Brezilya – CNPq burs programında bu uygulamanın yer almadığı görülmektedir. Sözlü mülakat uygulaması ile ilgili objektif değerlendirmenin tam anlamıyla sağlanamaması yönünde eleştiriler olabilir ancak gerek ulusal gerekse uluslararası araştırmalar sözlü mülakatın lisansüstü öğrenim için öğrenci seçme süreçlerinde sözlü mülakatın olumlu yönlerinin olduğunu göstermektedir. Ahmadi vd., (1997) akademik not ortalamasının ve GMAT sonuçlarının akademik başarıyı öngörmeye belirgin etmenler olduğunu ortaya koydukları çalışmalarında, bu kriterlerin yanında yine de niyet mektubu gibi yazılı belgelerin alınmasının ya da sözlü mülakat yönteminin belirlenmesinin daha doğru bir ölçme yöntemi olabileceğini önermişlerdir. Ayrıca Wright ve Palmer (1997), gerçekleştirdikleri araştırmalarında işletme yüksek lisans kabullerinde akademik yeterlilik sınavının tek başına yeterli olmayacağını, buna ek olarak sözlü etmenlerin de hesaba katılması gerektiğini belirtmiştir. Karakul ve Karakütük (2014) ise çalışmalarında; katılımcıların çoğunluğunun, lisansüstü öğrenime öğrenci seçme sürecinde merkezi sınavların ölçemediği özelliklerin sözlü mülakat yoluyla ve nesnel bir yöntemle yapılarak daha iyi ölçülebileceğini değerlendirdiği tespit etmiştir. Son olarak Aktekin ve Tekben (2019)’in YLSY bursiyerlerine yönelik yapmış oldukları çalışmalarında öğrenci seçme aşamasında sözlü sınav ile daha nitelikli öğrenci seçileceğini böylece tazminatlı duruma

düşecek öğrencileri sayısının da azalacağını savunmuşlardır. Merkezi sınavlar veya mezuniyet not ortalaması gibi kriterler her ne kadar objektif ve hesap verilebilir sonuçların elde edilmesini sağlıyor olsa da yukarıdaki başlıkta değinilen akademik yeterlilik sınavı sonuçlarının lisansüstü öğrenimde başarıyı yordama gücüne dair somut bir sonuca ulaşamadığı gibi akademik başarıyı öngörmeye yeterince başarılı olamadığı değerlendirilmeleri hesaba katıldığında sözlü mülakat yönteminin benimsenmiş olması olumlu olarak değerlendirilmektedir.

Kazakistan – BOLASHAK burs programı kapsamında farklı öğrenim aşamaları için farklı yabancı dil yeterliliği şartı getirilmiştir ancak özellikle sektör bazlı yüksek lisans bursları için yabancı dil yeterliliğini belgeleyemeyen adaylar için yabancı dil sınavı düzenlenmektedir ve gerekli görülürse yabancı dil kurslarına katılmalarına izin verilmektedir. Brezilya – CNPq ve Estonya - Kristjan Jaak burs programlarında yurt dışından kabul almış olma şartı ve buna bağlı olarak dolaylı olarak yabancı dil şartının gözetiliyor olmasından dolayı ve Türkiye – YLSY burs programında ise yabancı dil şartı olmamasından dolayı öğrenci seçme aşamalarında yabancı dil yeterlilik sınavı yapılmamaktadır. YLSY burs programında daha önceden de ifade edildiği gibi bursu kazanan öğrencilere dil öğrenimi hakkı tanınmaktadır. Yabancı dil sınavı olarak her dört programda da kabul gören IELTS sonuçlarının lisansüstü öğrenimdeki başarıya etkisi üzerine yapılmış çalışmaların incelenmesi yabancı dil şartıyla ilgili daha ayrıntılı bir fikir verecektir. IELTS sonuçlarının akademik başarıyı yordama gücünü inceleyen araştırmalardan bazılarında pozitif ilişki tespit edilmiştir (Elder, 1993; Kerstjens ve Nery, 2000; Ingram ve Bayliss, 2007; Yen and Kuzma, 2009). Diğer araştırmalar da bu bulgunun aksini göstermiştir (Graham, 1987; Light vd., 1987; Traynor, 1985). Bu araştırmalar incelendiğinde IELTS veya başka bir yabancı dil sınavının akademik başarıyı yordayıcı gücüne ilişkin kesin bir yargıda bulunulması mümkün olmayabilir. Ancak yabancı dil sınavlarının yanında başka kriterlerin de değerlendirmeye dâhil edilmesi yordama gücünü artıracaktır (Dooley ve Oliver, 2002).

Psikometrik testler incelendiğinde ise sadece BOLASHAK burs programında olduğu diğer burs programlarında öğrenci seçme ve yerleştirme süreçlerinde böyle bir testin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Milli değerleri ölçme sınavı sadece Kazakistan – BOLASHAK burs programı kapsamında millî değerleri ölçmeye yönelik olarak Kazak Tarihi ve Kazakistan Anayasası konularından oluşan bir sınav ile gerçekleştirilmektedir. Diğer burs programlarında bu konuda bu tür bir sınav yapılmamaktadır. BOLASHAK burs programının ulusal burs programı olma özelliğini sınav sürecine de yansıttığı görülmüş, görece yeni kurulmuş olan cumhuriyetin değerlerine bağlılığın ülkede zorunlu hizmette bulunacak olan adaylarda asgari düzeyde de olsa gözetiliyor olduğu düşünülmektedir.

3.2. Burs Programlarında Öğrenim Süreçlerinin Karşılaştırılması

Bu alt başlıkta burs programlarında öğrenim süreçlerine ilişkin izleme süreçleri, öğrenim aşamaları ve yıllara göre öğrenci sayıları karşılaştırılarak incelenmektedir.

3.2.1. İzleme Süreçlerinin Karşılaştırılması

Brezilya – CNPq, Estonya - Kristjan Jaak, Kazakistan - BOLASHAK ve Türkiye – YLSY Burs Programlarına ait öğrenci izleme süreçleri karşılaştırılarak aşağıdaki tablo da sunulmaktadır.

Tablo 4: İzleme Süreçlerini Karşılaştırma Tablosu

Burs Programı / İzleme Yöntemi	CNPq	Kristjan Jaak	BOLASHAK	YLSY
Otomasyon Sistemi	Var	Var	Var	Var
Öğrenime Başlama Formu	Var	Yok	Var	Var
Akademik Takip Raporu	Akademik Yıl Sonunda	Yarıyıl Sonlarında	Akademik Yıl Sonunda	3 Ayda Bir
Öğrenim Planı	Yok	Yok	Var	Var
Nihai Akademik Değerlendirme Raporu	Var	Yok	Yok	Yok

Araştırmaya konu edilen tüm burs programlarında öğrenimin otomasyon sistemi üzerinde izlendiği tespit edilmiştir. Öğrenime başlama formu Brezilya – CNPq, Kazakistan - BOLASHAK ve Türkiye – YLSY burs programlarında görülmekteyken Estonya - Kristjan Jaak programında bu tür bir form kullanımı söz konusu değildir. Estonya - Kristjan Jaak burs programında başlama formu yerine her yarıyıl sonunda akademik takip raporu talep edildiği tespit edilmiştir. Başlama formu yerine 1 Şubat itibarıyla gönderilen ara rapor ve 1 eylül itibarıyla gönderilen yıl sonu raporuyla öğrenim süreçleri izlenirken bu raporların Türkiye – YLSY burs programında 3 aylık periyotlarda gönderildiği ve daha sıkı bir izleme uygulamasının gerçekleştiği görülmüştür. Brezilya – CNPq ve Kazakistan – BOLASHAK burs programlarında ise akademik takip raporları yıllık olarak gönderilmektedir. Öğrenim süreçlerinde hangi derslerin seçileceğini, tez konuları ve saha çalışmalarını gösteren Öğrenim Planı uygulaması yalnızca Kazakistan - BOLASHAK ve Türkiye – YLSY burs programlarında kullanılmaktadır. Akademik Takip Raporu ve Öğrenim Planı uygulamaları içerik itibarıyla birbirleriyle örtüşmekte olup bu iki belge türünde de yurt dışında öğrenim görülen kurum yetkilisi ve/veya yurt dışı akademik danışmanın onayı olması beklenmektedir. Akademik Takip Raporu ve Öğrenim Planı, öğrenim süreçlerinin tümüne ışık tutmasına rağmen bunlara ek olarak, bazı staj ve değişim yılı burslarını da içeren Brezilya – CNPq burs programında özellikle kısa süreli öğrenim ve araştırma süreçlerinde tez ve benzeri öğrenim çıktıları bulunmadığından Nihai Akademik Değerlendirme Raporu talep edildiği görülmüştür.

3.2.2. Öğrenim Aşamaları ve Sürelerinin Karşılaştırılması

Brezilya – CNPq, Estonya Kristjan Jaak, Kazakistan - BOLASHAK ve Türkiye – YLSY Burs Programlarında öngörülen öğrenim süreleri karşılaştırmaya esas olacak şekilde yüksek lisans ve doktora aşamaları için aşağıdaki tabloda sıralanmaktadır. **Tablo 5:** Öğrenim Aşamaları ve Sürelerini Karşılaştırma Tablosu

Burs Programı / Öğrenim Aşamaları	CNPq Öğrenim Süresi	Kristjan Jaak Öğrenim Süresi	BOLASHAK Öğrenim Süresi	YLSY Öğrenim Süresi
Yurt İçinde Yabancı Dil Öğrenimi	Yok	Yok	6 Ay	12 Ay
Yurt Dışında Yabancı Dil Öğrenimi	Yok	Yok	6 Ay	6 Ay
Yüksek Lisans	12 Ay	24+12 ay	Üniversite Bazlı	24 Ay
Doktora	48 Ay	48 Ay	Üniversite Bazlı	48 Ay

Genel bir değerlendirmeye tüm burs programlarının izin verdiği sürelerin yurt dışındaki üniversitelerin ilgili aşamalar için öngördükleri öğrenim süreleriyle eşgüdümlü olarak belirlendiği değerlendirilmektedir.

3.2.3. Yıllara Göre İlan Edilen Kontenjan Sayıları

Burs programlarının kapasitelerinin anlaşılabilmesi ve finansal karşılaştırmaya imkân tanınması adına aşağıdaki tablo 6. da 2014-2018 yıllarına ait ilan edilen öğrenci sayıları karşılaştırılmaktadır.

Tablo 6: Yıllara Göre İlan Edilen Kontenjan Sayılarını Karşılaştırma Tablosu

Alım Yılı	Kristjan Jaak	BOLASHAK ¹	YLSY ²
2014	19	780	1391
2015	27	578	1500
2016	25	560	900
2017	33	338	1155
2018	21	544	1224

1. В России разрабатывается аналог. (n.d.). Retrieved September 3, 2019, from <https://www.bolashak.gov.kz/ru/pretendenu/obladateli-stipendii.html>

2. MEB Yükseköğretim Verileri

Hâlihazırda burs programları kapsamında 2014 – 2018 yılları arasında ilan edilen yıllık kontenjanlar incelendiğinde, en fazla Türkiye – YLSY (ort. 1234), en az ise Estonya – Kristjan Jaak (ort. 25) burs

programında kontenjan ilan edildiği tespit edilmiştir Ancak Brezilya – CNPq yıllık ilan edilen kontenjan sayılarına ulaşamamıştır.

3.2.4 Burs Programlarının Sağladığı Finansmanın Karşılaştırılması

Araştırmaya konu edilen tüm burs programları devletlerin kendi sponsorluğunda karşılandığından sağladığı finansman destekleri aşağıdaki tabloda sıralanmaktadır.

Tablo 7: Burs Programlarının Finansman Kalemlerini Karşılaştırma Tablosu

Harcama Kalemi	CNPq	Kristjan Jaak	BOLASHAK	YLSY
Aylık Burs	Var - Maaşlı Çalışanlar Sınırlı Olmak Üzere	Var - Mükerrer Burs için Koşullu Olarak	Var	Var
Metropoller için Ek Burs Desteği	Var	Yok	Var	Yok
Üniversite Harçları	Tamamı	Tamamı	Tamamı	Tamamı
Ulaşım Giderleri	Rayiç Esaslı	Rayiç Esaslı	Bilet Bedeli	Bilet Bedeli
Sağlık Sigortası	Rayiç Esaslı	Rayiç Esaslı	Fatura Karşılığı	Rayiç Esaslı
Kırtasiye Desteği	Var	Yok	Var	Var
Yurt Dışına Taşınma Desteği	Var	Yok	Yok	Yok
Vize Ücreti Desteği	Var	Var	Var	Var
Üniversite Başvuru Ücreti	Yok	Yok	Var	Var
Konferans Katılım Desteği	Yok	Bir Katılım	Yok	İki Katılım
Yabancı Dil Sınav Ücreti Desteği	Yok	Yok	Var	Dört Sınava Kadar
Aile Yardımı	Var	Var	Var	Var

Karşılaştırmaya konu edilen burs programları devlet bursu olduğundan tüm burs programlarında aylık burs desteği bulunmaktadır. Bunun yanında CNPq ve Kristjan Jaak burs programlarında ekstra gelir elde edilecek kazançlarda bulunmaktadır.

Büyük şehirlerde yani metropollerde öğrenim gören öğrenciler için CNPq ve BOLASHAK burs programlarında ek burs desteği bulunmaktadır. Brezilya– CNPq ve Kazakistan– BOLASHAK burs programlarında asgari geçim düzeyinin ilgili ülkelerin diğer bölgelerindeki şehir ve bölgelere göre daha yüksek olduğu yerlerde aylık burslar normal miktarın üzerinde verilmektedir. Ancak Kristjan – Jaak ve Türkiye – YLSY burs programlarında metropoller için ek burs desteği bulunmamakta tüm öğrenciler, nerde okurlarsa okusunlar aynı bursu almaktadırlar.

Brezilya – CNPq, Estonya – Kristjan Jaak, Kazakistan – BOLASHAK ve Türkiye – YLSY Burs Programlarının tamamı yine devlet bursu olduklarından dolayı tüm okul harçlarını da ödemektedir.

Burs programlarının ulaşım ve sağlık giderleri incelendiğinde tüm burs programları bunları karşılamaktadır. Ancak CNPq ve Kristjan Jaak rayiç esaslı öderken BOLASHAK ve YLSY ise ulaşım giderlerini bilet bedeli karşılığında sağlamaktadır. Sağlık giderlerinde de benzer bir durum görülmektedir. CNPq, Kristjan Jaak ve YLSY rayiç bedelli sağlık giderlerini sağlarken BOLASHAK burs programı fatura karşılığı bu imkanı sunmaktadır.

Kırtasiye desteği sadece Kristjan Jaak burs programında bulunmamakta diğer burs programlarında kırtasiye yardımı bulunmaktadır.

CNPq Bursları kapsamında bursiyerlere yurt dışına taşınma desteği verilmektedir. Bu miktar bir defaya mahsus olmak üzere aylık burs miktarı kadar verilmektedir. YLSY programında ilk iki aylık bursun yurt dışına çıkışta avans olarak verildiği bir uygulama olsa da ek bir destek olmadığı için aynı kategoriye dâhil edilmemektedir.

Yine tüm burs programlarında öğrencilerin vize ücreti desteklenmektedir.

Üniversitelere başvuru ücreti desteği incelendiğın de ise CNPq ve Kristjan Jaak burs programlarında bulunmadığı geriye kalan burs programlarında bu desteğın verildiğı görülmektedir.

Bilimsel ve akademik konferanslara katılım desteğı ile yabancı dil sınav giriş ücretleri desteğı verilip verilmemesi de programlara göre farklılık göstermektedir. Bu kapsam da CNPq ve BOLASHAK konferans katılım desteğı vermezken Kristjan Jaak bir YLSY ise iki konferansa kadar maddi destek sunmaktadır. Yabancı dil sınavlarına giriş ücret desteğini ise CNPq ve Kristjan Jaak burs programları karşılamazken YLSY burs programı dört sınava kadar ödeme desteğı sunmaktadır.

Son olarak aile yardımı konusunda tüm burs programlarında böyle bir destek bulunmakta ancak farklı şekilde aile olan bursiyerler desteklenmektedir. Örneğın Brezilya - CNPq bursları kapsamında iki aile üyesiyle sınırlı olmak kaydıyla aile ferdi başına 200 USD veya ilgili ülkedeki dengi aylık burs desteğı verilmektedir. YLSY burs programı için nakdi bir aile yardımı bulunmazken aile desteğini eş ve çocukların münferit sağlık giderleri fatura karşılığı geri ödenme olarak sunmaktadır.

3.2.4.1. Aylık burs miktarının karşılaştırılması

Devletlerin sağladığı burs miktarları öğrencilerin öğrenim gördükleri ülkelere göre değişmektedir. Aşağıda ki tabloda burs programlarının ilgili ülkede ki asgari ücret ile karşılaştırılmalı olarak belli başlı ülkeler için sağladığı burs miktarı karşılaştırılmalı olarak sunulmaktadır.

Tablo 8: Aylık Burs Miktarlarını Karşılaştırma Tablosu

Burs Programı / Ülke **	CNPq	Kristjan Jaak	BOLASHAK	YLSY	Ülkeye Göre Asgari Ücret
ABD	1.300	1.118,29	2.000	1.780	2,160 ¹
Birleşik Krallık	1.598,37	1.425	1.900	1.475,42	1.608,09 ²
Çin Halk Cumhuriyeti	1770	1.034,83	800	1.220	309,10 ^{a/3}
Avustralya	1.119,51	1.185,05	1.900	1.343,42	2.050,25 ⁴
Kanada	1.114,32	1.001,45	1.800	1.417,53	1.685,63 ^{b/5}
Fransa	1.446,54	1.301,89	1.550	1.769,23	1.764,00 ⁶
Rusya	1.770	1.185,05	1.000	1.530	283,60 ^{c/7}
Almanya	1.446,54	1.101,60	1.550	1.657,96	1.616,26 ⁶
Japonya	1.413,86	1.201,74	1.900	2.184,09	1.488,95 ^{d/8}
İspanya	1.446,54	1.084,91	1.500	1.279,63	1.071,06 ⁶

* Aylık burs, aylık giderler için destek ve gıda yardımının toplamı olarak hesaplanmıştır.

** Tablodaki tüm para birimleri ABD doları olarak gösterilmiştir.

a. Beijing baz alınmıştır.

b. Toronto'nun bağlı olduğu Ontario Eyaleti baz alınmıştır.

c. Moskova baz alınmıştır.

d. Tokyo baz alınmıştır.

1. State Minimum Wage Laws - Wage and Hour Division (WHD) - U.S. Department of Labor. (n.d.). Retrieved August 27, 2019, from <https://www.dol.gov/whd/minwage/america.htm#stateDetails>

2. National Minimum Wage and National Living Wage rates. (n.d.). Retrieved August 27, 2019, from <https://www.gov.uk/national-minimum-wage-rates>

3. Minimum wage increases to improve welfare in China- China.org.cn. (n.d.). Retrieved August 27, 2019, from http://www.china.org.cn/china/2019-05/10/content_74770731.htm

4. Australian Government; (2019). Paying your employees [Business Topics]. Retrieved August 27, 2019, from <https://www.business.gov.au/people/hiring/pay-and-conditions/paying-your-employees>

5. Your guide to the Employment Standards Act: Minimum wage | Ontario.ca. (n.d.). Retrieved August 27, 2019, from <https://www.ontario.ca/document/your-guide-employment-standards-act-0/minimum-wage>

6. Minimum wages in 2019 – First findings. (n.d.). Retrieved August 27, 2019, from <https://www.eurofound.europa.eu/publications/article/2019/minimum-wages-in-2019-first-findings>

7. Новый МРОТ с 1 января 2019 года в России: таблица по регионам. (2019, April 26). Retrieved August 27, 2019, from <https://www.glavbukh.ru/art/94436-novyy-mrot-s-1-yanvaryaya-2019-goda-v-rossii-tablitsa-po-regionam>

8. Minimum wage - Japan. (n.d.). Retrieved August 27, 2019, from <https://wageindicator.org/salary/minimum-wage/japan>

Kazakistan – BOLASHAK burs programının tablodaki 10 ülkeden 5’inde (ABD, Çin Halk Cumhuriyeti, Avustralya, Kanada ve Rusya) asgari ücrete karşılaştırılan diğer ülkelere göre daha yakın miktarlarda burs sağladığı görülmektedir. Bu yakınlığın hem artı hem de eksi miktarda olduğu görülmüştür. Bu yönüyle diğer burs programlarına göre aylık bursların bütçe planlamasının en tutarlı olduğu ülkedir. Kazakistan – BOLASHAK burs programında tablodaki 10 ülkeden 6’sında (Birleşik Krallık, Çin Halk Cumhuriyeti, Kanada, Rusya, Japonya, İspanya) sağlanan burslar asgari ücretin üzerindedir. Türkiye – YLSY burs programı kapsamında ise 10 ülkeden 6’sında (Çin Halk Cumhuriyeti, Fransa, Rusya, Almanya, Japonya, İspanya) burslar asgari ücretin üzerindedir. Bu sayı Estonya – Kristjan Jaak ve Brezilya – CNPq burs programlarında 10 ülkede 3’tür. Estonya – Kristjan Jaak ve Brezilya – CNPq burs programlarında asgari ücretin, aylık bursların ücretin üzerinde olduğu ülkelerin Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya ve İspanya olduğu göze çarpmaktadır. Bu dört ülke için de Çin Halk Cumhuriyeti ve Rusya özelinde aylık bursların asgari ücretin en az 2,5 katı olduğu görülmektedir. Kazakistan – BOLASHAK örneğinde olduğu gibi aylık bursların öğrenim görülen ülkelerin asgari ücret miktarlarına yakın veya bu miktarların üzerinde tüm burs programları tarafından sağlanması gerektiği düşünülmektedir.

3.2.4. Burs Programlarının Öğrenim Sonrası Süreçlerinin Karşılaştırılması

Burs programlarının öğrenim sonrası süreçleri sözleşme şartları, öğrenim sonrası değerlendirme kriterleri, yaptırımlar ve istihdam tazminat süreçleri ile zorunlu hizmet çalışma süreleri karşılaştırmaya esas olacak şekilde aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 9: Sözleşme Şartlarını Karşılaştırma Tablosu

Sözleşme Şartı	CNPq	Kristjan Jaak	BOLASHAK	YLSY
Akademik Çalışma Süreçleriyle İlgili Değişikliklerde Kurumdan İzin Alma	Var	Var	Var	Var
Burs Süresince Ülkeye Gelişlerde İzin Alma	Var	Var	Dolaylı	Var
Öğrenim Sonrası Ülkeye Dönüş için Azami Süre	30 gün	90 gün	15 gün	60 gün
Görev Talep Etmek için Azami Süre	Görev alma zorunluluğu yoktur	3 yıl	10 gün	60 gün
Yayınlanan Akademik Eserlerde Programa Atıf Şartı	Var	Yok	Yok	Yok
Zorunlu Hizmet Şartı	Dolaylı* olarak öğrenim süresi kadar	3 yıl	Astana ve Almatı 5 yıl Taşra 3 yıl	Öğrenim Süresinin İki Katı
Tazminat Yaptırımı	Bursun Tamamı	Bursun Yarısı	Bursun Tamamı	Bursun Tamamı
Tazminat Affı	Mücbir Sebepler	Mücbir Sebepler	Mücbir Sebepler	Sağlığa Bağlı Mücbir Sebep

Burs programlarının tamamında öğrencinin kurumla bağı ve iletişiminin garanti altında alındığı, görevlendirme ve mecburi hizmete ilişkin esasların belirlendiği ve tazminat şartlarının çerçevesinin çizildiği tespit edilmiştir. Brezilya– CNPq burs programının “yayınlanan akademik eserlerde programa

atf şartı” bursun görünürlüğü ve prestiji açısından önemli bir şart olarak değerlendirilmektedir. Bu sürelerin yanı sıra Brezilya – CNPq burs programında öğrenimin sona ermesi üzerine 30 gün, Estonya – Kristjan Jaak burs programında 90 gün, Kazakistan – BOLASHAK burs programında 15 gün ve Türkiye – YLSY burs programında ise 60 gün içerisinde yurda dönüş yapılması gerekmektedir. Bu şart YLSY için açıkça belirtilmemiş olup vize süresiyle sınırlı olmakla birlikte görev talep etme süresiyle paralel olduğu yorumlanmaktadır.

Tüm burs programlarında öğrenimin, yurt dışında öğrenim görülen üniversitenin şartları doğrultusunda ve burs veren kurumun çizdiği çerçevede dâhilinde tamamlanması ve diplomayla ödüllendirilmesi başarı kriteri olarak belirlenmiştir. Sözleşme şartları ve başarı kriteri yerine getirilemediğinde Brezilya- CNPq, Kazakistan – BOLASHAK ve Türkiye – YLSY burs programlarında öğrenci için yapılan tüm harcamaların tamamının iadesi istenilmekte ancak Estonya – Kristjan Jaak burs programında bu ücretlerin yarısı talep edilmektedir. Bu yönüyle Estonya – Kristjan Jaak burs programının caydırıcılığının daha az olduğu görülse de öğrenciyi burs programına başvuruya teşvik ettiği düşünülmektedir.

Öğrenim sonrası görev talebi süreleri incelendiğinde Kazakistan – BOLASHAK burs programında mezuniyet tarihi itibarıyla 10 gün, Türkiye – YLSY burs programında 60 gün içerisinde ve Estonya – Kristjan Jaak burs programında ise mezun olunduktan sonra 3 yıl içinde görev talebinde bulunmanın zorunlu olduğu tespit edilmiştir. Estonya – Kristjan Jaak bursu kapsamında burs başvurusu esnasında öğrenim sonrası görev alınacak kurum yetkilisinden talep ve uygun görüş yazısı alınırken, Kazakistan– BOLASHAK burs programında devlet kadrolarında görev alanlar bursa başvurup göreve dönmekte, genel yarışma sınavına başvuran adaylar için de uygun kurumlara yönlendirme yapılmaktadır. Türkiye – YLSY burs programında ise öğrenci seçme sürecine kurum talepleri doğrultusunda oluşan kadrolar öğrencilerce tercih edilerek öğrenim sonrasında bu kurumlarda görev alınmaktadır.

Brezilya – CNPq burs programında zorunlu hizmet öğrenim süresi kadar, Estonya – Kristjan Jaak burs programında 3 yıl, Kazakistan – BOLASHAK burs programında Astana ve Almatı şehirleri için 5 yıl ve taşra şehirleri ve bölgeleri için 3 yıl ve Türkiye – YLSY burs programında ise zorunlu hizmet öğrenim süresinin 2 katı olarak belirlenmiştir. Estonya - Kristjan Jaak ve Kazakistan – BOLASHAK burs programlarında zorunlu hizmet devlet kurumları ile özel ve ulusal şirketlerde yerine getirilebilirken Türkiye – YLSY burs programında zorunlu hizmet yükümlülüğü yalnızca devlet kurumlarında ifa edilebilmektedir. Zorunlu hizmetin devlet kurumlarıyla sınırlandırılmamasının, burs programlarına başvuru yapacak öğrenci havuzunu ve özelliklerini etkileyebileceği değerlendirilmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Elde edilen bulgulara öğrenci seçme ve yerleştirme uygulamalarıyla ilgili olarak, araştırmaya konu edilen burs programlarının birbirinden farklı uygulamaları olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda, mezun olunan en düşük aşamada Brezilya – CNPq burs programında lise düzeyinde mezuniyet şartı olduğu, geriye kalan burs programlarının ise en düşük lisans düzeyinden mezun adayların başvurularını kabul ettiği tespit edilmiştir. Öte yandan, yaş üst sınırı Türkiye – YLSY burs programında 30 iken, diğerlerinde böyle bir şart bulunmamaktadır. Yaş üst sınırıyla ilgili araştırmalarda yaş ile lisansüstü öğrenimdeki başarı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (Ebenuwa-Okoh, 2010; Cole, 1979; Graham, 1991). Buna karşın görece genç yaştaki öğrencilerin lisansüstü öğrenimde daha iyi performans gösterebilecekleri öne sürülmüştür (Ahmadi vd., 1997; Peiperl ve Trevelyan, 1997;). Bu görüşler ışığında burs programları için yaş üst sınırı olmaması olumlu karşılanmakla birlikte etkileri farklı araştırmalarla etki düzeyi desteklenmek koşuluyla bursiyer seçiminde genç öğrencilere öncelik tanıyacak seçme sistemlerinin geliştirilebileceği değerlendirilmektedir.

Öğrenci seçiminde yabancı dil yeterliliği şartına incelendiğinde, Türkiye – YLSY burs programında bu şart bulunmazken Brezilya – CNPq ve Estonya Kristjan Jaak programlarında yurt dışı üniversite kabulüne bağlı olarak yabancı dil şartı aranmaktadır. Kazakistan – BOLASHAK burs programlarına başvurularında yabancı dil şartı gözetildiği tespit edilmiştir. Yabancı dil sınavlarının akademik başarıyı yordayıcı gücü veya akademik başarıya etkisi üzerine yapılan araştırmalarda bir yandan pozitif ilişki tespit edilmişken (Ingram ve Bayliss, 2007; Yen ve Kuzma 2009), diğer araştırmalarda (Graham, 1987; Light vd., 1987; Traynor, 1985) aksi yönde bulgulara ulaşılmıştır. Yabancı dil sınavlarının yanında başka kriterlerin de değerlendirmeye dâhil edilmesi halinde yordama gücünün artacağı düşünülmektedir (Dooley ve Oliver, 2002).

Kazakistan – BOLASHAK burs programı kapsamında farklı sektörler için sağlanan yüksek lisans burslarında, öğrenci seçiminde ilgili sektörde en az 2 yıl çalışmış olma şartı aranmaktadır ancak diğer burs programlarında böyle bir şart bulunmamaktadır. Bu konuyla ilgili yapılan araştırmaların bazıları lisansüstü öğrenime başarısı üzerinde bazı alanlar için iş tecrübesinin olumlu bir yordayıcı olduğu savunulurken (Adams ve Hancock, 2000; Dreher ve Ryan, 2000; McClure, Wells, ve Bowerman, 1986) diğer araştırmalarda (Fisher ve Resrick, 1990; Graham, 1991; Peiperl ve Trevelyan, 1997) iş tecrübesiyle akademik başarı arasında pozitif bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Bu noktada sektör bazlı alımlar haricinde iş tecrübesi şartının aranmasının yerinde olmayacağı düşünülmektedir. Yurt dışında bir üniversiteden kabul almış olma şartı yalnızca Türkiye – YLSY burs programında bulunmamaktadır. Brezilya – CNPq ve Türkiye – YLSY burs programlarında ulusal nitelikte ve devlet bütçesinden sağlanan bursların muadili programlardan da burs alınmasına izin verilmemekten, Estonya - Kristjan Jaak burs programında buna sınırlı olarak imkân tanınmaktadır.

Başvuruda istenen belgeler incelendiğinde, yine burs programları arasında birbirinden farklı uygulamalar olduğu görülmektedir. Yurt dışında bir üniversiteden alınan kabul belgesi, niyet mektubu, referans mektubu, araştırma/tez önerisi ve yabancı dil belgesinin başvuruda ibrazı Türkiye – YLSY burs programı hariç diğer burs programlarında zorunludur. Son olarak başvuruda istenilen belgelerden ülkeye dönüşte görev garantisini gösterir yazı, Estonya– Kristjan Jaak ve Kazakistan – BOLASHAK burs programlarında istenirken, diğerlerinde istenmemektedir.

Öğrenci seçme ve programa yerleştirme süreçleriyle ilgili olarak, tüm burs programlarında başvurular çevrim içi sistem üzerinden alınmaktadır. Başvuru belgelerinin sistem üzerinden iletilmesinden sonraki aşamada Türkiye - YLSY burs programı hariç diğer programlarda ön değerlendirme kurulu bulunmaktadır. Estonya - Kristjan Jaak ve Kazakistan – BOLASHAK burs programlarında başvuruda ibraz edilen referans mektubu, niyet mektubu, tez önerisi gibi belgeler de puanlanarak değerlendirmeye esas oluşturmaktadır. Bu belgelerin değerlendirmeye dâhil edilmesinin seçme sürecinde ayırıcı özellik gösterdiği için (Knouse, 1983) burs başvurularında dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir.

Mezuniyet ortalaması alt sınırı, diğer bir ifadeyle akademik ortalama kriteri öğrenci seçiminde yalnızca Kazakistan – BOLASHAK ve Türkiye – YLSY burs programlarında değerlendirmeye dâhil edilirken diğerlerinde böyle bir uygulama bulunmamaktadır. Akademik yeterliliği belirlemek üzere yalnızca Türkiye – YLSY burs programında buna yönelik bir sınav (ALES) yapılmaktadır. Öğrenci seçme ve yerleştirme sürecinde akademik not ortalaması ve akademik yeterlilik sınavlarının lisansüstü öğrenimde başarıyı yordayıcı özelliği olduğu konuyla ilgili yapılan araştırmalarda öne sürülmüştür (Ahmad vd.,1997; Carver ve King, 1994; Tiyyuri vd., 2016). Öte yandan akademik yeterlilik sınavlarıyla ilgili yapılan bazı araştırmalar bu sınavların lisansüstü öğrenimde başarıyı öngörmeye yeterli olmadığını ortaya koymuştur (Gür ve Gülleroğlu, 2015; Karakuş, 2014; Kilmen, 2007). Bu araştırmalar incelendiğinde tek başına akademik yeterlilik sınavının lisansüstü öğrenimde başarıyı yordayıcı özellikte olmadığı ancak diğer kriterlerle bir arada değerlendirmeye alındığında katkı sağladığı görülmüştür. Öğrenci seçiminde sözlü mülakat uygulaması Brezilya CNPq haricindeki diğer burs programlarının tamamında yer almaktadır.

Sözlü mülakatın öğrenci seçme sürecinde destekleyici ve yordama gücünü artırıcı etki yaptığı araştırmalarla desteklenmektedir (Wright ve Palmer, 1997; Karakul ve Karakütük, 2014; Koğar ve Sayın, 2014; Aktekin ve Tekben, 2019). Öğrenci seçme ve programa yerleştirme süreçlerine ilişkin seçim aşamaları en az 2 (Brezilya – CNPq, Estonya Kristjan Jaak ve Türkiye – YLSY) en fazla ise 6 (Kazakistan – BOLASHAK) aşamada uygulanmaktadır. Öğrenci seçim takvimlerinde ise Estonya Kristjan Jaak ve Türkiye – YLSY burs programlarında yılda bir, Kazakistan – BOLASHAK burs programında yıllık kontenjan sayısı sabit olmak üzere esnek ve Brezilya – CNPq’da tamamen esnek öğrenci alım süreci gerçekleşmektedir. Son olarak, bursiyerlerin ilan edilmesine ilişkin nihai karar mercii Kazakistan – BOLASHAK’ta cumhurbaşkanlığı makamı iken, diğerlerinde bakanlık düzeyindedir.

Burs programlarında öğrenim süreçleri incelendiğinde, tüm izleme süreçlerinin otomasyon sistemleri üzerinden ilerlediği görülmektedir. Öğrenime başlama formu yalnızca Estonya – Kristjan Jaak burs programında talep edilmemekteyken diğer burs programlarının tamamında talep edilmektedir. Akademik takip raporu, tüm burs programlarında istenmekteyken, sadece süreler olarak farklılık göstermektedir. Öğrenim planı ise Kazakistan – BOLASHAK ve Türkiye – YLSY burs programlarında izleme sürecinin başında talep edilirken, diğer burs programlarında bu uygulama bulunmamaktadır. Burs programlarında izleme süreçleri ilgili son olarak, nihai akademik değerlendirme raporu yalnızca Brezilya CNPq burs programının sonunda talep edilmektedir.

Öğrenim aşamalarına incelendiğinde ise, yurt içi ve yurt dışı yabancı dil öğrenimine ilişkin olarak, Kazakistan – BOLASHAK ve Türkiye – YLSY burs programlarında yabancı dil hazırlık sağlanırken, diğer burs programlarında buna dair bir uygulama bulunmamaktadır. Yüksek lisans ve doktora öğrenim süreleriyle ilgili, burs programlarının birbirinden farklı öğrenim sürelerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, Brezilya – CNPq, Estonya – Kristjan Jaak ve Türkiye – YLSY burs programlarında program yürütücüleri tarafından ilgili aşamalar için bir çerçeve çizilmiştir ancak Kazakistan – BOLASHAK burs programlarında öğrenim süreleri için yurt dışında öğrenim görülecek üniversite ve bölümün şartları esas alınmaktadır.

Hâlihazırda burs programları kapsamında 2014 – 2018 yılları arasında ilan edilen yıllık kontenjanlar incelendiğinde, en fazla Türkiye – YLSY (ort. 1234), en az ise Estonya – Kristjan Jaak (ort. 25) burs programında kontenjan ilan edildiği tespit edilmiştir ancak Brezilya – CNPq yıllık ilan edilen kontenjan sayılarına ulaşamamıştır.

Burs programları kapsamında karşılanan harcama kalemleri incelendiğinde, aylık burs, üniversite harçları, ulaşım giderleri, sağlık sigortası, vize ücreti desteği ve aile yardımı kalemlerinin tüm burs programlarında karşılandığı görülmüştür. Maddi destek kalemlerinde Brezilya – CNPq ve Kazakistan - BOLASHAK burs programları diğer burs programlarında ayrılmaktadır. Her iki programda da, bazı metropoller için ek burs desteği bulunmaktadır. Bunun yanında Brezilya – CNPq burs programı kapsamında yurt dışına taşınma desteği verildiği tespit edilmiştir. Ulaşım giderlerinin karşılanmasında Brezilya – CNPq ve Estonya – Kristjan Jaak burs programlarında rayiç bedelin esas alınmaktayken Kazakistan - BOLASHAK ve Türkiye – YLSY burs programlarında ise fatura esaslı ödeme yapılmaktadır. Sağlık sigortası giderleri, Brezilya – CNPq, Estonya – Kristjan Jaak ve Türkiye – YLSY burs programlarında rayiç esaslı olarak karşılanmaktayken Kazakistan - BOLASHAK burs programında fatura karşılığı ödenmektedir. Bunun yanında kırtasiye desteği Estonya – Kristjan Jaak burs programı haricindeki diğer burs programlarında farklı miktarlarda da olsa sağlanmaktadır. Yabancı dil sınav ücreti desteği yalnızca Kazakistan– BOLASHAK ve Türkiye – YLSY burs programlarında karşılanmaktadır.

Aylık burs miktarları incelendiğinde Kazakistan – BOLASHAK ve Türkiye – YLSY burs programlarında, yurt dışındaki ülkelerin asgari ücretlerinin üzerinde burs verilmekte olup incelemeye esas alınan ülkelerin çoğunluğunda asgari ücrete yakın burs sağlayan Kazakistan - BOLASHAK burs programında bütçelemenin bu anlamda tutarlı olduğu anlaşılmıştır.

Araştırma kapsamında incelenen burs programları arasında aile yardımları en çeşitli ve kapsamı en geniş ülke olarak Brezilya – CNPq burs programıdır. Bu program kapsamında hem iki aile ferdine kadar aylık burs, taşınma desteği ve sağlık sigortası desteği sağlanmaktadır. Estonya – Kristjan Jaak burs programında çocuklar için ek aylık burs verilirken buna ek olarak ulaşım gideri desteği de verilmektedir. Türkiye – YLSY burs programında da yalnızca aile üyelerinin sağlık giderleri karşılanmaktadır. Kazakistan – BOLASHAK burs programında ise aile yardımı bulunmamaktadır.

Burs programlarında öğrenim sonrası süreçlere ilişkin olarak her bir burs programında sağlanan bursun bir sözleşmeye bağlı olarak verildiği ve ülkeye dönüş ile zorunlu hizmet şartı taşıdığı tespit edilmiştir. Brezilya – CNPq burs programında zorunlu hizmet vurgusu bulunmasa da ülkeye dönüş zorunluğu yer almaktadır. Sözleşmeler şartları incelendiğinde öğrencinin kurumla bağı ve iletişiminin garanti altında alındığı, görevlendirme ve mecburi hizmete ilişkin esasların belirlendiği ve tazminat şartlarının çerçevesinin çizildiği görülmüştür.

Tüm burs programlarında öğrenimin, yurt dışında öğrenim görülen üniversitenin şartları doğrultusunda ve burs veren kurumun çizdiği çerçeve dâhilinde tamamlanması ve diplomayla ödüllendirilmesi başarı kriteri olarak belirlenmiştir. Başarı kriteri yerine getirildikten sonra da ülkeye dönüş ve görevlendirme süreci takip edilmektedir. Mezuniyet sonrası Estonya –Kristjan Jaak kapsamında en geç 3 yıl, Kazakistan – BOLASHAK kapsamında 10 gün ve Türkiye – YLSY ise en geç 60 gün içinde görev talep etmek ve işlemleri başlatmak süre tanınmaktadır ancak Brezilya – CNPq kapsamında buna ilişkin bir sınırlama getirilmemiştir.

Zorunlu hizmet süresi Brezilya – CNPq örneği için öğrenim süresi kadar, Estonya –Kristjan Jaak kapsamında 3 yıl, Kazakistan –BOLASHAK kapsamında Astana ve Almatı’de 5 yıl, taşrada 3 yıl ve Türkiye – YLSY programında ise yurt dışı öğrenim süresinin 2 katı ve varsa ek olarak yurt içi dil öğrenim süresinin 1 katı olarak belirlenmiştir. Brezilya – CNPq’de bu süre ülkede bulunma süresi olarak ifade edilmiştir. Estonya - Kristjan Jaak ve Kazakistan – BOLASHAK burs programlarında zorunlu hizmet devlet kurumları ile özel ve ulusal şirketlerde yerine getirilebilirken, Türkiye – YLSY burs programında zorunlu hizmet yükümlülüğü yalnızca devlet kurumlarında ifa edilebilmektedir. Sözleşme şartları ve başarı kriteri yerine getirilemediğinde Brezilya- CNPq, Kazakistan – BOLASHAK ve Türkiye – YLSY burs programlarında öğrenci için yapılan tüm harcamaların iadesi istenilmekte ancak Estonya – Kristjan Jaak burs programında bu ücretlerin yarısı talep edilmektedir. Tazminat affi tüm burs programlarında mümkün olup Türkiye – YLSY bursu kapsamında yalnızca sağlık mazeretine dayalı tazminat affi tespit edilmiştir.

Araştırma bulguları incelendiğinde yurt dışına lisansüstü öğrenim için sağlanan devlet bursları genel olarak birbiriyle benzer özellikte olup bazı alanlarda ise birbirlerinden ayrılmaktadır. Bu kapsamda karşılaştırılan burs programlarından hareketle Türkiye-YLSY burs programı için bazı öneriler sunulmuştur. Bu itibarla araştırmaya konu edilen farklı ülkelere ilişkin burs programlarında yaş üst sınırı şartı olmamasından ve literatürden hareketle başvuru şartları arasında yer alan yaş üst sınırı şartı kaldırılarak doktora düzeyinde çalışmak isteyen aday havuzu genişletilebilir. Burs başvurularında yabancı dil yeterliliği şartı getirilerek yurt dışında akademik başarıyı sağlayacak hazır bulunuşluğa sahip adayların seçilmesi ve yurt içi ve dışında yabancı dil öğrenimine harcanan kaynağın başka alanlarda değerlendirilmesi mümkün olabilir. Bu şekilde başvuru sayısının azalma ihtimali oluşacak olsa da dil öğrenimiyle kaybedilen sürenin ortadan kalkmasıyla kurumlara dönerek göreve başlama sürecinin kısalması ve yabancı dil yetersizliğine bağlı başarısızlık oranının düşürülmesi sağlanabilecektir. Akademik not ortalaması mülakat sonrası YLSY puanı oluşturulması aşamasından önce yani ilk başvuru aşamasında belirli bir yüzdede ALES ile birlikte değerlendirmeye dâhil edilmelidir. Kazakistan – BOLASHAK burs programı örneğinde olduğu gibi, Türkiye’deki devlet kurumlarının uzman personel ihtiyacının karşılanmasına yönelik açılan kadrolara ek olarak hâlihazırda kurumda görev yapan personelin başvurularına imkân veren ve iş tecrübesi şartına bağlı başvuru kontenjanları da açılmalıdır.

Böylelikle öğrencilerin ülkeye dönüşte kurumlara uyum süreci en aza indirgenmiş ve doğrudan katkı sağlayacakları sürecin hızlanmış olacağı değerlendirilmektedir.

Türkiye yükseköğretiminin araştırma çeşitliliğini ve uluslararası işbirliğini artırmak amacıyla Brezilya – CNPq burs programında yer alan doktora değişim yılı uygulamasına benzer bir uygulama getirilerek hâlihazırda Türkiye’de doktora öğrenimi gören adayların araştırma süreçlerini yurt dışında geçirmelerine imkân tanınabilir. Böylece gerek araştırma sonuçları açısından gerekse öğrenim alanı ve çalışma konuları açısından doktora öğrenimi gören adayların seçimiyle öngörülebilir ve etkin bir öğrenim çıktısı elde edilebilir.

Aylık burslarda tutarlılık sağlanması ve bursiyerlerin daha iyi şartlarda öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla en az öğrenim görülen ülkelerin asgari ücret tutarları aylık burs ödemelerinde esas alınmalıdır. Dünya sıralamalarında üst sıralarda yer alan üniversitelerin genellikle ülkelerin metropollerinde olduğu ve buralarda asgari geçim düzeyinin diğer şehirlere göre az olduğu düşünüldüğünde, Brezilya – CNPq ve Kazakistan – BOLASHAK burs programlarında olduğu gibi bazı metropollere özel aylık burs miktarları belirlenerek öğrencilerin bu üniversitelere başvurmaları teşvik edilebilir.

Bu çalışma sonucunda araştırmacılara da bir takım öneriler getirilebilir. Mevcut çalışma verileri dokümanlardan elde edilmişti. İlerideki çalışmalarda burs programlarının politika uygulamalarıyla ilgili derinlemesine bir bakış açısı kazandırılması amacıyla doküman incelenmesinin yanında devlet burs programının uygulayıcıları ve politika geliştiricileri olan kurum yetkilileriyle yapılacak olan mülakatlardan elde edilecek verilerin kullanılması datavsiye edilebilir.

Bu çalışma Brezilya, Estonya, Kazakistan ve Türkiye burs programları ile sınırlıdır.

KAYNAKÇA

- Adams, A. J., & Hancock, T. M. (2000). Work experience as a predictor of MBA performance. *College Student Journal*, 34(2), 211-216.
- Ahmadi, M., Raiszadeh, F. and Helms M. (1997). An examination of the admission criteria for the MBA programs: A case study. *Education*, (117)4, 540.
- Aktekin, S., ve Tekben, İ. (2019). 1416 Sayılı kanun kapsamında yurt dışında lisansüstü öğrenim görenlerin çalıştıkları kamu kurum ve kuruluşlarına yaptıkları katkılar ile ilgili görüşlerin analizi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(224), 123-147.
- Altbach ve David (2014). Global student mobility the changing landscape. *International Higher Education*, (77)4, 11-13.
- Archimedes (2019a). *About Us*. Erişim Adresi <http://archimedes.ee/en/sihtasutus/about-us/>
- Archimedes (2019b). Erişim Adresi <http://haridus.archimedes.ee/en/about-us>.
- Beck, U. (2004). Cosmopolitan realism. *Global Networks*, 4, 131–156.
- Beller, M. (2001). Admission to higher education in Israel and the role of the psychometric entrance test: Educational and political dilemmas. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 8(3), 315–337.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* içinde (ss. 241–258). New York: Greenwood Press.
- British Council ve DAAD (2014). *The rationale for sponsoring students to undertake international study: an assessment of national student mobility scholarship programmes*. Erişim adresi: https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/e002_utward_mobility_study_final_v2_web.pdf
- Carver, M. R. Jr., & King, T. E. (1994). An empirical investigation of the MBA admission criteria for nontraditional programs. *Journal of Education for Business*, 70(2), 95-98.
- CNPq. (2019a). *O CNPq*. Erişim Adresi: <http://memoria.cnpq.br/o-cnpq>
- CNPq. (2019b). *Bolsas*. Erişim Adresi: <http://memoria.cnpq.br/apresentacao13>
- Cole, S. (1979). Age and scientific performance. *American Journal of Sociology*, 84(4), 958-977.

- Çampınar, İ. (2017). *Millî eğitim bakanlığı tarafından desteklenen fulbright programının bursiyerlerin bakış açısıyla değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Milli Eğitim Bakanlığı uzmanlık tezi). MEB, Ankara.
- Dooley, P., & Oliver, R. (2002). An Investigation into the predictive validity of the IELTS Test as an indicator of future academic success. *Prospect: An Australian Journal of TESOL*, 17(1), 36-54, AMEP Research Centre.
- Dowell, J., Lumsden, M. A., Powis, D., Munro, D., Bore, M., Makubate, B., & Kumwenda, B. (2011). Predictive validity of the personal qualities assessment for selection of medical students in Scotland. *Medical Teacher*, 33(9), 485-488
- Dreher, G. F., & Ryan, K. C. (2000). Prior Work Experience and Academic Achievement Among First-Year MBA Students. *Research in Higher Education*, 41(4), 505–525.
- Ebenuwa-Okoh, E. E. (2010). Influence of age, financial status, and gender on academic performance among undergraduates. *Journal of Psychology*, 1(2), 99-103.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri yaklaşım, yöntem ve teknikler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Elder, C. (1993). Language proficiency as a predictor of performance in teacher education. *Melbourne Papers in Language Testing*, 2(1), 68-87.
- Eriçok, B. (2020). Türkiye’de yükseköğretimin uluslararasılaşmasının anlamı ve Türkiye bağlamı, A. S. Saracaloğlu ve A. K. Eranlı (Eds.), *Türkiye’de yükseköğretimin panoraması içinde* (ss. 543-572). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Findlay, A. M., King, R., Smith, F. M., Geddes, A., & Skeldon, R. (2012). World class? An investigation of globalisation, difference and international student mobility. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 37, 118–131.
- Graham, J. G. (1987). English language proficiency and the prediction of academic success. *TESOL Quarterly*, 21(3), 505.
- Graham, L. D. (1991). Predicting academic success of students in a master of business administration program. *Educational and Psychological Measurement*, 51(3), 721–727.
- Gündüz, M. (2015). *Eğitime Bakış Dergisi. Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*. Eğitim Bir Sen, Ankara.
- Gür, R., & Gülleroğlu, H. D. (2015). TÜBİTAK bursiyer belirleme puanlarının bursiyerlerin yüksek lisans genel akademik başarılarını yordama gücü. *İlköğretim Online*, 14(4). Erişim Adresi <http://ilkogretim-online.org.tr/index.php/io/article/view/1249>
- Holloway, S. L., O’Hara, S. L., & Pimlott, H. (2012). Educational mobility and the gendered geography of cultural capital: The case of international student flows between Central Asia and the UK. *Environment and Planning A*, 44(9), 2278–2294.
- Ingram, D. and Bayliss, A. (2007). IELTS as a predictor of academic language performance, Part 1. *International English Language Testing System (IELTS) Research Reports*, Vol 7.
- JSC (2019a). *Об отделе*. Erişim Adresi <https://www.bolashak.gov.kz/en/o-stipendii/istoriya-razvitiya.html>
- JSC (2019b). *Генеральный рейтинг вузов Казахстана-2012*. Erişim Adresi <https://www.bolashak.gov.kz/ru/pretendentu/stazhirovki/obshchie-trebovaniya.html>
- Karakul, A. K., ve Karakütük, K. (2014). Lisansüstü öğretime öğrenci seçiminde kullanılan ölçütlere ilişkin öğretim elemanlarının görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 47(2), 179–200.
- Karakuş, M. (2004). Lisansüstü eğitim için başvuran öğrencilerin üniversitedeki akademik başarıları ile les puanları arasındaki ilişki, *XIII. Eğitim Bilimleri Kongresi*, Malatya, Türkiye
- Kerstjens, M., and Nery, C. (2000). Predictive validity in the IELTS test: A study of the relationship between IELTS scores and students’ subsequent academic performance. *International English Language Testing System (IELTS) Research Reports*, Volume 3, s.85.
- Kilmen, S. (2007). Lisansüstü eğitimi giriş sınavının ve lisans diploma notunun yüksek lisans başarısını yordama gücü. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 117-189.

- Knight, J., & de Wit, H. J. (Eds). (1999). *Quality and internationalisation in higher education*. Paris: IMHE/OECD.
- Knouse, S. B. (1983). The letter of recommendation: Specificity and favorability of information. *Personnel Psychology*, 36(2), 331–341.
- Koğar, H., & Sayın, A. (2014). *Yüksek lisans programına girişte öğrencilerin sınıflandırma doğruluğunun incelenmesi: Gazi Üniversitesi örneği*. Ankara University, *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 47(1), 171-186.
- Kraaykamp, G., & Van Eijck, K. (2010). The intergenerational reproduction of cultural capital: A threefold perspective. *Social forces*, 89(1), 209-231.
- Light, R. L., Xu, M., & Mossop, J. (1987). English proficiency and academic performance of international students. *TESOL Quarterly*, 21(2), 251.
- McClure, R. H., Wells, C. E., & Bowerman, B. L. (1986). A model of MBA student performance. *Research in Higher Education*, 25(2), 182–193.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2016). *Millî Eğitim Bakanlığı yurt dışı lisansüstü öğrenim bursu programı*. Erişim Adresi http://yegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/21031209_ylsy_tanitim_kitapcigi.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı (2019a). Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü verileri. Erişim Adresi: <http://yyegm.meb.gov.tr/>
- Millî Eğitim Bakanlığı (2019b). *2019 Ylisy Burs Başvurulari Hakkında Duyuru (Güncellenmiştir)*. Erişim Adresi: <http://yyegm.meb.gov.tr/www/2019-ylisy-burs-basvurulari-hakkinda-duyuru-guncellenmistir/icerik/414>
- Peiperl, M. A., & Trevelyan, R. (1997). Predictors of performance at business school and beyond: Demographic factors and the contrast between individual and group outcomes. *Journal of Management Development*, 16(5), 354–367.
- Psychometric Institute (2019) *What are psychometric tests*. Erişim Adresi https://www.psychometricinstitute.com.au/psychometric-guide/introduction_to_psychometric_tests.html
- Throsby, D. (1999). Cultural capital. *Journal of cultural economics*, 23(1-2), 3-12.
- Tiyuri, A., Saberi, B., Miri, M., Shahrestanaki, E., Bayat, B. B., & Salehiniya, H. (2018). Research self-efficacy and its relationship with academic performance in postgraduate students of Tehran University of Medical Sciences in 2016. *Journal of Education and Health Promotion*, 7(1), 11.
- Traynor, R. (1985). The TOEFL: An appraisal. *ELT Journal*, 39(1), 43–47.
- Varghese, N.V. (2008). *Globalization of Higher Education and Cross-border Student Mobility*. Unesco, International Institute for Educational Planning, International Institute for Education Planning.
- Wright, R. E., and Palmer, J. C. (1997). Examining performance predictors for differently successful MBA students. *College Student Journal*, 31, 276–281.
- Yen, D., & Kuzma, J. (2009). Higher IELTS Score, higher academic performance? The validity of IELTS in predicting the academic performance of Chinese students. *Worcester Journal of Learning and Teaching*. Erişim Adresi <https://rteworcester.wordpress.com/resources/worcester-journal-of-learning-teaching-archived-issues/>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zha Qiang (2003). Internationalization of higher education: towards a conceptual framework. *Policy Futures in Education*, 1(2), 248–270.

EXTENDED SUMMARY

Purpose

The purpose of this research is to compare the YLSY Turkish Government Study Abroad Program to similar programs by studying data related to student selection methods and procedures during and after the study in order to propose novel and applicable policy recommendations. This study is expected to contribute to scholarship scheme studies because the overall outlook and volume of scholarship scheme research are assessed to be comparatively poor.

Methodology

In accordance with the qualitative research design, this study was conducted using the document analysis approach. Qualitative research use qualitative data gathering techniques such as observation, interviewing, and document analysis, as well as a descriptive procedure, to disclose perceptions and occurrences in a natural setting in a realistic and comprehensive manner. Document analysis is a data collection technique that involves gathering, examining, and evaluating official or private records relevant to the research topic. The data received from document analysis was analyzed using content analysis. Similar facts, concepts, and topics are brought together and interpreted in a way that the reader can understand during content analysis. Document analysis is a method of data collection that entails gathering, studying, and assessing official or private records that are relevant to the research issue. Content analysis was used to examine the data obtained through document analysis. During content analysis, similar facts, concepts, and themes are grouped together and interpreted in a way that the reader can understand.

Findings

Scholarship programs that have been compared based on the findings of the research have similar or dissimilar characteristics. When looking at the lowest level of education, the Brazil – CNPq scholarship program allows high school graduates to study abroad as undergraduates. All of the other scholarship programs, on the other hand, need the lowest undergraduate degree and send their candidates straight to graduate school. The age limit requirement, which is one of the application requirements, is exclusively applied in the YLSY program. Foreign language requirements have been discovered in applications to the CNPq, Kristjan Jaak, and BOLASHAK scholarship programs in Brazil, Estonia, and Kazakhstan. Scholarships from programs that are equivalent to national and state-funded scholarships are not allowed in the Brazil – CNPq and Turkey – YLSY scholarship programs, however the Estonia – Kristjan Jaak scholarship program allows it on a restricted basis. An acceptance certificate from a foreign university is necessary for applications to the CNPq, Kristjan Jaak, and BOLASHAK scholarship programs in Brazil, Estonia, and Kazakhstan. The documents needed during the Turkey-YLSY application, however, contain no such requirement. In addition to the YLSY Program, letters of intent and references are required in the application materials for additional research-based programs. While the oral interview application can be found in the Kristjan Jaak, BOLASHAK, and YLSY scholarship programs in Estonia, it is not found in the CNPq scholarship program in Brazil. In all scholarship schemes, it has been determined that education is monitored using an automated method. The timeframes authorized by all scholarship programs are set in collaboration with the education periods provided by the universities abroad for the relevant stages, according to a general appraisal. It has been determined that all scholarship programs guarantee the student's bond and contact with the school, as well as the principles governing assignment and compulsory service and the compensation conditions. Compulsory service is as long as the study period in Brazil – CNPq scholarship program, 3 years in Estonia – Kristjan Jaak scholarship program, 5 years in Kazakhstan – BOLASHAK scholarship program for cities of Astana and Almaty and 3 years in provincial cities and regions, and twice as long in Turkey – YLSY scholarship program.

Conclusion and Discussion

According to the findings, the scholarship programs differ from one another in terms of student selection and placement processes. In this respect, it has been decided that the Brazil – CNPq scholarship program requires a high school diploma at the lowest level of graduation, whereas the remaining scholarship programs accept applications from applicants who have completed the lowest undergraduate level. However, whereas the Turkey-YLSY scholarship program has a maximum age limit of 30, the others do not. When it comes to student selection, the foreign language proficiency criteria is not found in the Turkey - YLSY scholarship program, but it is sought in the Brazil - CNPq and Estonia Kristjan Jaak programs, depending on the admission of foreign universities. It has been established that the

foreign language criteria is seen in Kazakhstan – BOLASHAK scholarship applications. Other variables, in addition to the foreign language exams, are deemed to improve the predictive power of the evaluation. While the lower limit of graduation average, or academic average criterion, is only used in the evaluation of student selection in Kazakhstan's BOLASHAK and Turkey's YLSY scholarship programs, it is not used in the others. Only in Turkey - YLSY scholarship program – is an exam (ALES) offered to judge academic proficiency. In certain research, academic grade point average and academic competency assessments have been indicated as predictors of graduate education achievement in the student selection and placement process. When these studies are studied, it is clear that the academic proficiency exam is not a reliable predictor of graduate school achievement on its own, but it can help when combined with other factors. The oral interview has a supporting and predictive effect in the student selection process, according to study. In terms of the scholarship programs' post-study processes, it has been determined that each scholarship program's scholarship is based on a contract with the condition of returning to the country and performing mandatory duty. Although compulsory service is not emphasized in the Brazil - CNPq scholarship program, there is a requirement to return to the nation. When the provisions of the contracts are analyzed, it is clear that the student's bond and contact with the institution are assured, that the rules of assignment and mandatory service are established, and that the framework of compensation conditions is drawn.

Completion of study in accordance with the conditions of the university abroad and within the framework drawn by the granting institution, as well as receiving a diploma, are determined as success criteria in all scholarship programs. As a result, when the research findings are compared, the state scholarships available for postgraduate education overseas are similar in general but differ in specific ways.

As a result of the study's comparative examination of the four scholarship programs, some major policy recommendations are offered. The recommendations are expected to be implemented as part of the YLSY Turkish Government Study Abroad Program and will serve as a template for other policymakers.